

KAUPUNKI JA KAUPUNKILAISUUS KONSERTTITILAKESKUSTELUSSA
Diskursiivinen analyysi maakuntalehden mielipideaineistosta vuosilta 2003 ja 2010

Heli Aalto
Pro gradu -tutkielma
Musiikkitiede
Kulttuuripolitiikan maisteriohjelma
Jyväskylän yliopisto
Joulukuu 2012

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Musiikin laitos
Tekijä – Author Aalto, Heli Hannele	
Työn nimi – Title Kaupunki ja kaupunkilaisuus konserttitilakeskustelussa. Diskursiivinen analyysi maakuntalehden mielipideaineistosta vuosilta 2003 ja 2010.	
Oppiaine – Subject Musiikkitiede; Kulttuuripolitiikan maisteriohjelma	Työn laji – Level Pro Gradu -tutkielma
Aika – Month and year Joulukuu 2012	Sivumäärä – Number of pages 90
Tiivistelmä – Abstract Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin Jyväskylän konserttitalosta käytyä julkista keskustelua. Tutkimuksen tarkoituksena oli eritellä konserttitaloon liitettyjä kulttuurisia merkityksiä kriittistä diskurssianalyysia soveltaen. Tutkimuskohdetta lähestyttiin kulttuurintutkimuksen viitekehityksessä hyödyntäen muun muassa maantieteen peruskäsitteistöä (tila, paikka), suomalaista mediatutkimusta ja kulttuuripolitiikan tutkimusta. Aineisto koostui maakuntalehti Keski-suomalaisen mielipideaineistosta vuosilta 2003 ja 2010. Analyysin kohteena oli yhteensä 26 tekstiyksikköä. Päätehtävä oli selvittää, miten konserttitalo rakentuu keskustelussa. Aineistosta hahmotettiin neljä konserttitaloa merkityksellistävää ulottuvuutta, jotka nimettiin luottavaksi, epäileväksi, vaalivaksi ja poissulkeväksi diskurssiksi. Diskurssit jaettiin kaupungin ja kaupunkilaisuuden teemoihin niin, että luottavassa ja epäilevässä diskurssissa katsottiin painotettavan kollektiivista kaupungin ja vaalivassa ja poissulkevassa diskurssissa individualistista kaupunkilaisuuden näkökulmaa. Konserttitaloon liitetyt kulttuuriset merkitykset jäsenyivät pääpiirteisesti joko melko selkeästi julkiseksi kulttuuripalveluinstituutioksi, epämääräisemmin hahmottuvaksi markkinoiden tuottamaksi kulttuurihyödykkeeksi tai näiden sekoitukseksi.	
Asiasanat – Keywords tila, konserttitalot, konserttitalot, konserttitalot, kulttuuripolitiikka, julkiset palvelut, julkinen keskustelu, Jyväskylä	
Säilytyspaikka – Depository Musiikin laitos	
Muita tietoja – Additional information	

Musiikki on lasitalo rinteellä

Tomas Tranströmer

suom. Eeva-Liisa Manner

SISÄLLYS

1 Johdanto	1
2 Tutkimuksen lähtökohdat	4
2.1 Musiikintutkimuksen viitekehys	5
2.2 Konserttitila sosiaalisena prosessina	9
2.2.1 Konserttitila	9
2.2.2 Tila ja paikka	12
2.3 Kaupunki, kulttuuripolitiikka ja kaupunkilainen	18
2.3.1 Kaupunki ja kulttuuripolitiikka	19
2.3.2 Kaupunkilaisuus	23
2.3.3 Kaupunkitila ja media	27
2.4 Julkisen keskustelun diskurssianalyysi	28
2.4.1 Foucault’lainen diskurssikäsitelmä ja vallan tematiikka	30
2.4.2 Kulttuuripolitiikan medioituneet diskurssit: Habermas, McGuigan ja Fairclough	33
2.4.3 Diskurssianalyysi menetelmänä	36
2.5 Tutkimuskysymykset	40
3 Tutkimuksen toteutus	41
3.1 Tutkijan esiyttäminen	41
3.2 Aineisto	43
3.3 Konserttitilakeskustelun analyysi ja osalliset	45
4 Konserttitilakeskustelun diskurssianalyysi	50
4.1 Luottava diskurssi: Konserttitalo on osa kulttuurikaupunkia	53
4.2 Epäilevä diskurssi: Kaupungin konserttitaloinvestoinnissa ei ole järkeä	57
4.3 Vaaliva diskurssi: Konserttitalo on kaupunkilaisille tärkeä	61
4.4 Poissulkeva diskurssi: Konserttitalo uhkaa kaupunkilaisten hyvinvointia	65
5 Kaupunki ja kaupunkilaisuus konserttitilakeskustelussa	69
6 Päätäntö	77
LÄHTEET	81
LIITE	88

1 Johdanto

Jyväskylään on suunniteltu konserttitalon, sittemmin konserttisalin rakentamista vuosikymmenien ajan. Konserttitilasta käyty julkinen keskustelu, joka on herännyt paikallisessa sanomalehdessä esimerkiksi erilaisten rakennussuunnitelmien esittelyn myötä, on tämän tutkimuksen aihe. Kutsun tutkimaani ilmiötä, konserttitilasta käytyä julkista keskustelua, termillä konserttitilakeskuselu. Tutkimuksen kohteena ovat ne kielelliset käytännöt, jotka rakentavat konserttitilaa. Aineisto koostuu Keski-suomalaisessa vuosina 2003 ja 2010 julkaistuista teksteistä.

Taiteen tiloista keskustellaan eri tiedotusvälineissä toisinaan vilkkaasti. Talvella 2012 Helsinkiin suunnitellusta Guggenheim-museosta uutisoitiin ja keskusteltiin mediassa televisio-ohjelmia myöten¹. Muistan seuranneeni televisiosta keskusteluohjelmaa samankaltaisesta aiheesta 1990-luvun lopulla, kun Helsinkiin suunniteltiin konserttitalon rakentamista. Kyseessä olleen Musiikkitalon avajaisia vietettiin elokuussa 2011. Vuonna 2011 myös Rovaniemellä avattiin kulttuuritalo, Korundi, jonka osaksi rakennettiin konserttisali. Näistä rakennuksista ja niiden

¹ Esim. Kulttuuriministeriö tyrmää itse oman Guggenheim-arvionsa (Helsingin Sanomat 2.2.2012) ja Voimala: Guggenheim vai popcorn (TV1 14.2. klo 21.55–22.45).

suunnitelmista käydyt paikalliset ja valtakunnalliset mediavälitteiset julkiset keskustelut voidaan katsoa osaksi laajempaa kulttuurin järjestämistä koskevaa keskustelua, jossa on muun muassa esitetty vaatimuksia kansalaisnäkökulman näkyvämmästä huomioimisesta sekä seinien ja sisällön erottamisesta (esim. Laitio 2011).

Kaupunkiympäristössä erilaiset äänet ja musiikkikulttuurit syntyvät, törmäilevät ja toisaalta elävät vakaasti rinnakkain: kaupunki muodostaa kompleksisen musiikkikulttuurien kokonaisuuden, joka on tutkimuksellisesti kiinnostava. Kaupunkiympäristöä kokonaisuutena havainnoiva musiikinhistoriallinen tutkimus on silti hajanaista (Harding 2002). Musiikki- ja konserttitilat ovat jääneet suomalaisen arkkitehtuuritutkimuksen marginaaliin (Niskanen 2008, 5) eikä Suomeen paikantuvassa musiikintutkimuksessa ole juurikaan sovellettu maantieteen käsitteistöä (ks. kuitenkin Hytönen 2008) lukuun ottamatta äänimaisematutkimusta (esim. Kytö 2011). Systemaattinen julkista tilaa ja ääntä yhdistävä tutkimus on vielä Suomessa tekemättä (Uimonen 2009, 85). Mediatutkimuksessa on perinteisesti keskitytty demokraattisen ja julkisen viestinnän kriteereihin ja merkitysvälitteisyyteen. Tilan problematiikkaa ei ole juurikaan pohdittu mediaan keskittyvässä suomalaisessa tutkimuksessa. (Ridell et al. 2009, 10–11). Median ymmärtäminen eräänlaisena julkisena tilana ja ennen kaikkea julkisen keskustelun areenaksi on tutkielmani taustalla vaikuttava oletus. Tutkimuksen painopiste kallistuu kuitenkin enemmän mediatilassa käydyn keskustelun analysoimiseen kuin keskustelualustan, sanomalehden, ilmenemismuodon teoreettiseen pohdintaan.

Ottamalla tutkimuskohteekseni konserttitilasta käydyn keskustelun pyrin purkamaan usein itsestäänselvyyksinä pidettyjä kulttuurisia merkityksiä, joita konserttitilaan liitetään. Julkisen ja yksityisen sekoittuminen – sekä fyysisissä että virtuaalisissa tiloissa – haastaa tarkastelemaan epämääräisenä näyttäytyvää

konserttitalon roolia teknologisoituneen ja markkinoistuneen kulttuurituotannon kentällä. Pyrin konserttitilakeskustelua jäsentämällä ja tulkitsemalla osoittamaan, että julkinen–yksityinen -suhteen artikulointi liittyy olennaisesti kaupunkisuunnitteluun, jonka osana konserttitilan suunnittelu – tai suunnittelemattomuus – voidaan nähdä. Tästä johtoajatuksesta olen muodostanut tutkimuksen pääongelman:

- Miten ja millaiseksi konserttitila rakentuu keskustelussa?

Tavoitteenani on konserttitilakeskustelua tarkastelemalla eritellä niitä kielellisiä mekanismeja, joilla konserttitilaa keskustelussa tuotetaan.

Aloitan tutkimuksen teoreettisen taustoittamisen musiikintutkimuksen viitekehyksestä, jonka jälkeen käsittelen tilaa, paikkaa ja tilallisuutta. Kulttuuripoliittista tutkimusulottuvuutta pyrin luomaan tarkastelemalla kaupunkia ja kaupunkilaisuutta suhteessa kulttuuriin, mediaan, politiikkaan sekä diskurssin käsitteeseen. Tutkimuksen lähtökohtien pohjalta asetan tutkimuskysymykset. Media-aineiston analyysissa sovellan aikaisempaa tutkimusta empiirisen mediatutkimuksen (Juppi 2004; Mäntymäki 2006) alalta. Raportoin tutkimuksen toteuttamista luvussa kolme. Neljännessä luvussa keskityn konserttitilakeskustelun analyysiin. Luvussa viisi laajennan analyysin perusteella tekemiäni tulkintojani. Tutkimuksen läpi pyrin kuljettamaan kriittistä pohdintaa kulttuurista ja taiteesta sekä puntaroimaan kulttuuriksi ja taiteeksi kutsuttujen aktiviteettien olemusta osana yhteiskuntaa yhtä esimerkkiä, konserttitilakeskustelua, tarkastelemalla.

2 Tutkimuksen lähtökohdat

Humanististen tieteiden tehtäväksi on kuvattu kulttuuri-ilmiöiden merkitysten ymmärtäminen sekä toisaalta ihmisten itseymmärryksen lisääminen kommunikaation ja traditionvälityksen kautta (Niiniluoto 2002, 71). Alasuutari luonnehtii kulttuurintutkimukseksi kutsuttua tutkimussuuntausta ”risteysasemaksi, jossa eri tieteenaloilta ja hieman erilaisia käsitteitä käyttäen on päädytty jaettuun käsitykseen siitä, että kulttuurisia jäsennyksiä ja merkitysjärjestelmiä on hyödyllistä tarkastella” (Alasuutari 1995, 63). Tämä tutkimus paikantuu Alasuutarin kuvaileman kulttuurintutkimuksen piiriin. Tutkimusotteessa yhdistellään eri tutkimusalojen, maantieteen, mediatutkimuksen ja musiikintutkimuksen, lähestymistapoja. Humanistisen traditionvälitystehtävän näkökulmasta tutkimuksessa pyritään kulttuuri-ilmiön hahmottamiseen ja ymmärtämiseen. Tavoitteena on tutkijan itseymmärryksen ja kommunikaation lisääminen kulttuuripoliittisen tutkimuksen kentässä.

Käsitän tutkimuskohteen – konserttitilakeskustelu kaupungin, kulttuurin, median ja politiikan kudelmana – sosiaalisesti, historiallisesti ja kulttuurisesti

rakentuneena. Oletukseni on, että epämääräisesti hahmottuva orkesterilaitos suomalaisen taidejärjestelmän instituutiona on yksi keskusteluun taustalla vaikuttavista asioista. Seväsen (1998) mukaan konstruktivistiseen tietokäsitykseen perustuvassa ajatussuunnassa järjestelmän käsitettä käytetään vain metodologisella tavalla. Järjestelmäteoria katsotaan tällöin havaintojen tuottamisen ja analysoimisen apuvälineeksi kun kiinnostuksen kohteena on yhteiskunta. Laajemmin katsottuna kyseessä on hermeneuttinen ajatusperinne, johon konstruktionismi kiinnittyy. Olennaista tässä tieto-opillisessa suuntauksessa on sosiaalisen todellisuuden näkeminen merkitysvälitteisenä. (Sevänen 1998, 373–374.)

Käsitteellisesti julkinen, diskurssi, kaupunki ja tila muodostavat tutkimukseni ytimen. Julkinen diskurssi ja kaupunkitila ovat tutkimukselliset lähtökohdat, jolloin julkinen diskurssi tarkoittaa julkista keskustelua ja konserttitila hahmottuu tapahtumapaikkana kaupunkitilaan. Varsinaiset tutkimuksen linjat kuitenkin lomittuvat: julkinen kaupunki, julkinen tila ja tiladiskurssi muodostavat ikään kuin kolme suuntaa, joista lähestyä varsinaista tutkimuskohdetta, konserttitilakeskustelua.

2.1 Musiikintutkimuksen viitekehys

Kulttuurinen musiikintutkimus tunnustaa tutkimuksen ja sen kohteen poliittisuuden. Poliitiikalla viitataan ihmisten ja ihmisryhmien välille rakentuviin valtasuhteisiin ja niitä koskeviin neuvotteluihin. Valta yhtäältä rajoittaa ihmisten musiikkiin liittyvää toimintaa, mutta toisaalta tekee sen myös mahdolliseksi. Yksinkertaistaen voisi todeta, että ihmisillä ja ihmisryhmillä on erilaisia toiminnan mahdollisuuksia ja rajoituksia, joita jokin (musiikki-)kulttuuri kehystää. Kulttuurisessa musiikintutkimuksessa yhtäältä poliittisuus ja valta, toisaalta

identiteetti ja positio ovat keskeisiä teemoja. Kulttuurinen musiikintutkimus tuo esiin vaihtoehtoisia ajattelemisen, toimimisen ja puhumisen tapoja. (Moisala & Leppänen 2003, 78, 81.) Poliittisuudella viitataan edellä siihen, että ihmisryhmien välillä on valta-asetelmia. Millä tahoilla on esimerkiksi valtaa, halua, kykyä tai tarvetta määritellä musiikkia? On toisaalta otettava huomioon, että käsitys musiikin määritelmästä valtakysymyksenä kenties luo itsessään tietynlaista musiikkikuvaa. Tällaiset musiikkifilosofiset ongelmat ovat hahmotettavissa myös kulttuuripoliittisina kysymyksinä.

Politiikasta puhuminen annettuna ja yleisesti tunnettuna ilmiönä on nykyään Suomessa olennaisesti vaikeampaa kuin aikaisemmin 1960-1970-luvuilla. Toisaalta 1980-luvulla taiteen ja politiikan suhde oli jo kiivaasti väitely teema. Tällä on yhteys politiikan erilaisiin käsitteellistämisiin. Esimerkiksi politiikasta irtisanoutuminen liittyi sovinnaiseen, järjestöjä, sitoutumista ja osallistumista korostavaan politiikkakäsitykseen. Toisenlainen asennoituminen korosti politiikan sektoripuheen kyseenalaistamista ja politiikan näkemistä itse taideteoksissa, niiden tekemisessä ja vastaanotossa. Epävarmuus sen suhteen, millainen toiminta on nimenomaan poliittista tai mikä tekee jonkin ilmiön poliittiseksi, on lisääntynyt. (Palonen 2003, 508.) Valta käsitteenä taas on poliittinen ja avoin vastakkaisille tulkinnoille. Silti keskenään ristiriitaisessa suhteessa olevia valtakäsityksiä ei aina tunnisteta vaan käsitettä valta käytetään vuolaasti erilaisissa teksteissä ja puhetilanteissa yleensä refleктоimatta. Vallan käänne yksilön arvon mitasta yksilön toimintaa rajoittavaksi käsitteeksi luonnehtii suomalaista poliittisen kulttuurin muutosta. Valtaa on haluttu mitata, paikantaa ja vastustaa. Muutokset käsitteen historiassa eivät ole vain yhteydessä siihen, miten valtaa on määritelty, vaan myös siihen, millaisia valtakysymyksiä on esitetty. (Hyvärinen 2003, 63, 112.)

Moisalan ja Leppäsen kulttuurisen musiikintutkimuksen tavoitteiksi asettamat vaihtoehtoisen ajattelemisen, toimimisen ja puhumisen tapojen – osittain

kielellisiin prosesseihin palautuvan inhimillisen toiminnan – uudistaminen ja esiintuonti suhteutuu osaltaan Alasuutarin (2001, 102–120) kuvailemaan sosiaalisen todellisuuden rakenteen tutkimiseen. Musiikintutkimuksen viitekehyksessä katson tutkimukseni paikantuvan kulttuuriseen musiikintutkimukseen. Alasuutaria (2001, 103) mukaillen kiinnostuksen kohteena on tällöin erilaisten kulttuurisesti ja historiallisesti sidonnaisten kategorioiden ja jäsenysten purkaminen.

Musiikki ymmärretään toisinaan yhä vain yhdeksi taidelajiksi ja implisiittisesti 1800- ja 1900-luvun säveltaiteellisiksi teoksiksi. Esimerkiksi vuonna 2005 ilmestynyt sivistyssanakirja määrittelee musiikin nykyisin tarkoittavan säveltaidetta ja sen tuotteita (Turtia s.v. *musiikki*). Länsimainen taidemusiikki näyttäytyy 1800- ja 1900-luvun repertuaarin kautta, koska tuon ajan musiikilliseen kehityskaareen on keskitytty vahvasti myös perinteisessä musiikkitieteellisessä tutkimuksessa. Tämä on osasy siihen, että tavanomaiseksi mielletyn orkesterirepertuaarin ominaispiirteet ja diskurssit liitetään myös siihen, millä tapaa musiikki saatetaan nykyään yleisesti ymmärtää. (Williams 2001, viii.) Arkipäiväisesti havainnoiden vaikkapa mainos- tai elokuvamusiikin konventiot sekä musiikin markkinointi vaikuttavat niihin tapoihin, joilla musiikin eri lajeja ja muotoja opitaan kategorisoimaan.

Christopher Small pohtii kirjassaan *Musicking – the meanings of performing and listening* (1998) länsimaisen taidemusiikki-instituution piirissä harjoitettavia ristiriitaisia käytäntöjä. Epäselviä merkityssuhteita muodostuu esimerkiksi musiikkiteosten ja niihin liitettyjen tilanteiden ja tarkoitusten välille. Juuri olosuhteet määrittävät musiikkiteosten tarkoitusta: musiikillisen tapahtuman, tässä tapauksessa elävän orkesterimusiikin konsertin, siirtäminen toisenlaisiin olosuhteisiin muuttaisi teosten koettua tarkoitusta. Small penää huolellisen tarkastelun kohdistamista sinfoniakonserttiin, koska tällä musiikillisella

tapahtumalla tuntuu olevan kummallinen koskemattomuuden, pyhyiden ja muuttumattomuuden suoja. (Small 1998, 14, 16–17).

Smallin (1998) kritiikki kohdistuu muun muassa siihen, että musiikin ydin on katsottu yhteneväiseksi länsimaisten klassisten teoksien, ikään kuin musiikkihistorian kulmakivien kanssa. Tapahtumat ovat jääneet sivuseikaksi, koska teosten esityksiä on pidetty teosten epätarkkoina ja epätäydellisinä presentaatioina. Smallin mukaan musiikillinen esitys pitäisi ymmärtää enemmänkin ihmisten välisenä kohtaamisena, joka tapahtuu fyysisissä ja sosiaalisissa puitteissa. Tämän vuoksi nämä puitteet pitäisi huomioida myös, kun kysymme, minkälaisia merkityksiä musiikillisessa tapahtumassa syntyy. Small provosoikin väittämällä, että mikä tahansa musiikillinen suoritus ihmisten välillä, esimerkiksi tallenne tai hissimusiikki, on musisoimista (*to music*). Samalla Small korostaa, että erilaisia musisoimisrooleja ei tulisi arvottaa suhteessa toisiinsa: musisoimiseen tulisi suhtautua deskriptiivisesti, ei preskriptiivisesti. Jos jokainen on syntynyt musiikillisena, silloin jokaisen musiikillinen kokemus on pätevä. Olennaista on, Smallin mukaan, ymmärtää musiikki itsessään toimintana eikä niinkään asiana. (Small 1998, 4, 8–10, 13.) Torvinen (2007, 171) katsoo Smallin etnomusikologisen tutkimusotteen soveltamisen länsimaisen taidemusiikin traditioon osaksi viimeaikaista musiikintutkimuksen tendenssiä, jossa musiikin tekijyyden eri muotoja on pyritty tuomaan lähemmäksi toisiaan tai ainakin löysentämään toimintaroolien arvottamista suhteessa toisiinsa. Kuten Small (1998, 2) myös Torvinen (2007, 173) korostaa, että musiikki ei ole olio, asia tai objekti vaan musiikki on ennen kaikkea tekemistä, musiikillista toimintaa.

Konsertti musiikillisena toimintana ja tapahtumana kytkeytyy niin sosiaaliin kuin fyysisiin olosuhteisiin. Näitä olosuhteita kutsun kootusti tilallisuudeksi, jonka muokkautumisessa sosiaalinen aspekti on olennaisessa roolissa.

2.2 Konserttitila sosiaalisena prosessina

2.2.1 Konserttitila

Konserttitila erityisenä julkisena musiikkitoimintaa varten suunniteltuna paikkana periytyy 1800-luvulta keskieuropalaisesta kaupunkikulttuurista, kuten julkinen orkesterikonserttikin ja sitä varten sävelletty musiikillinen ohjelmisto (ks. esim. Small 1998, 20–21). Monet musiikkielämään vaikuttaneet muutokset ajoittuvat 1800-luvun ensimmäisille vuosikymmenille. Konserttien järjestämisestä tuli hiljalleen tuottavaa liiketoimintaa samanaikaisesti kun säveltäjän, kapellimestarin ja muusikon roolit ja koulutus erkanivat toisistaan. (ks. esim. Mantere 2008, 132–133.)

Yleishistoriallisesti tarkasteltuna julkiset konsertit ovat toteutuneet sopivan tilaviksi katsotuissa paikoissa. Myös pubeissa on harjoitettu julkiseksi katsottavaa musiikkitoimintaa. Varhaisimmaksi julkiseksi konserttipaikaksi suunnitelluksi tilaksi on mainittu Lontoossa vuonna 1678 rakennettu konserttitila (*concert hall*), jonne mahtui 200 henkeä. Muusikot ja säveltäjät puolestaan ovat toimineet musiikin suhteen vallitsevan ajan tilakäytäntöjen mukaan joko tiedostaen tai tiedostamattaan. Orkesterin koon kasvaessa on rakennettu suurempia tiloja. Tämä tulee esiin esimerkiksi siinä, että romantiikan ajan sinfoniaorkesterin jälkikäiunta-aika on pitempi kuin barokki- tai kamariorkesterin. 1800-luvulla orkesterien koko laajeni ja julkisten konserttien suosio kasvoi. 1900-luvulla konserttitilat ja -talot saivat uusia muotoja, esimerkiksi Berliinin Filharmoniaassa (1957) orkesterilava on keskellä ja yleisö on sijoitettu sen ympärille. Nykyisin konserttitilojen sähköakustinen muokkaus on tavallista. (Borwick s.a.; Hurd & Borwick s.a.) Elektroakustisten systeemien ennustetaankin kasvattavan merkitystään kuunteluun suunnitelluissa tiloissa (Schroeder 1999, 45).

Musiikkipsykologisesti tarkasteltuna tilan käsite on problemaattinen. Tilan ongelma voidaan jakaa kolmeen osaongelmaan, fysiikkaan, psykologiaan ja subjektiivisuuteen, jotka kaikki ovat kompleksisia musiikintutkimuksen osa-alueita. On toisaalta muistettava, että subjektiivisia asioita, kuten miellyttävää akustiikkaa, ei voida ratkaista pelkästään matemaattisilla malleilla. (Schroeder 1999, 25, 45.)

Suomessa konserttitaloja ja muita elävän musiikin esitystiloja on suunniteltu yhtä kauan kuin konsertti- ja oopperatoimintaa on harjoitettu. Säännöllisen julkisen orkesterikonserttitoiminnan suomalaiset juuret juontuvat 1700–1800-lukujen vaihteeseen Turkuun ja Helsinkiin. (Vainio 1992, 15–19, 199.) Orkesteri-innovaatiot välittyivät 1800- ja 1900-luvun taitteessa säätyläistön yhteyksien ja musiikin ammattilaisten kuten kiertävien muusikoiden, konserttikannatusyhdistysten ja armeijan soittokuntien toimesta. Orkesteri säilyi vuosisadan vaihteessa ylempien yhteiskuntaluokkien harrastuksena, kun taas teatterista katsotaan tulleen koko kansan huvia. Orkesteritoiminnan ylläpito oli ylipäätään säätyläistön, sivistyneistön intresseissä. Kansa sen sijaan harrasti kuorolaulua ja torvisoittoa. (Helminen 2007, 238.) Kansanvalistuksen hengessä soittajia kannustettiin torvisoiton harrastamiseen. Torvisoittokuntien funktio oli sekä viihteellinen että taiteellinen. Tämä tulee esille muun muassa siinä, että yleisillä laulu- ja soittojuhlilla järjestettiin säännöllisesti torvisoittokilpailuja, joita varten ammattisäveltäjät kirjoittivat alkuperäissävellyksiä. Toisaalta 1800-luvun lopulla esimerkiksi Helsingin kaupunginorkesteri tarjosi konserteissaan taidemusiikkiteoksista valikoituja yksinkertaistettuja sovituksia, jotka eivät olennaisesti eronneet hienostoravintoloiden salonkimusiikista. Tällöin samat muusikot saattoivat siirtyä sinfoniaorkestereista salonkiyhtyeisiin ja päinvastoin. Hiljalleen musiikkikulttuurien eriytyessä orkesterimuusikolla ei enää ollut jazzsoittajan kompetenssia – ja päinvastoin. Tekninen vallankumous radion ja äänilevyn muodoissa edesauttoi musiikkielämän jakautumista kahdeksi institutionaaliseksi

rakenteeksi, joiden rajat ovat esteettisiä, sosiologisia ja taloudellisia. Taidemusiikki säilyi pitkään ainoana yhteiskunnallisesti subventoituna musiikkikulttuurina, kun taas viihdemusiikkia säätelivät lähinnä liiketaloudelliset intressit. Musiikilla on ollut keskeinen asema alusta alkaen myös vuonna 1926 toimintansa aloittaneen Oy Suomen Yleisradion toiminnassa. (Salmenhaara 1996, 394–395.)

Julkisen konserttitilan historiallisessa tarkastelussa on syytä olla varovainen, sillä selkeiden yksisuuntaisten syy–seuraus -suhteiden osoittaminen esimerkiksi konserttitilan ja orkesterisoittajiston koon välillä on hankalaa. Toisekseen se, mikä katsotaan julkiseksi musiikkitoiminnaksi, on riippuvaista historiallis-yhteiskunnallisesta kontekstista. Jos tarkastellaan saksalaista barokinaikaista kaupunkiin sijoittuvaa musiikkitoimintaa, kirkon vaikutuspiiri on ilmeinen. Siksi esimerkiksi J. S. Bachin *Matteus-passion* nykytulkinta erityisessä konserttitilassa korostetusti taiteellisena ohjelmanumerona, taidemusiikkiteoksena, saattaa asettaa teoksen syntykontekstiin – tarkemmin teoksen tekijän elinkontekstiin – liittyneet rituaalit ja niitä muokanneet uskonnolliset, poliittiset ja sosiaaliset uskomukset taka-alalle (Small 1998, 7). Ympäröivän yhteiskunnallisen kontekstin muuttuessa myös musiikkitapahtuman luonne muuttuu, vaikka musisoitavana olisi sama teos: meneekö henkilö kirkkoon ja kuulee siellä draamallista kerrontaa aikansa musiikin muodossa vai lunastaako hän itselleen pääsylipun kuullakseen nimenomaan kyseisen teoksen erityisessä konserttitilassa.

Edellä esitettyjen musiikkihistoriallisen tiedon ja mielikuvituksen avulla tuotettujen esimerkkien valossa käsitän orkesterin tässä tutkimuksessa instrumentiksi, joka on kulttuurisesti ja sosiaalisesti paikkaan, tilaan ja aikaan sidottu. Kunnallinen orkesteri on toisaalta suomalaisen nyky-yhteiskunnan viitekehyksessä myös julkinen esitystaideorganisaatio (Sorjonen 2004). Suomen sinfoniaorkesterit r.y.:n tilaston mukaan vuonna 2011 yhdistyksen jäsenorkestereilla oli yhteensä 1910 esiintymistä, mukaan lukien erilaiset konserttityypit, ja 960 181

kuulijaa. Kuulijamäärä nousi yli 76 000 vuoteen 2010 verrattuna joidenkin orkestereiden konserttien määrän vähentymisestä huolimatta. Orkesterikentässä uumoillaan tapahtuvan muutoksia tulevaisuudessa kuntauudistuksen vuoksi. (Suomen sinfoniaorkesterit ry 2011, 3, 18, 19.)

Konserttitilakeskustelun kannalta on kiinnostavaa, miten orkesteri on – tai onko ylipäätään ollenkaan – keskustelussa esillä. Konserttitila ymmärretään tässä tutkimuksessa kunnallisen orkesterin konserttipaikkana, jolloin konkreettinen konserttitila on nähtävissä orkesterikonsertin tilallisena kontekstina. Tämä tilallinen konteksti on nähtävissä toisaalta myös paikkana. Tarkastelen seuraavaksi tilan ja paikan käsitteitä.

2.2.2 Tila ja paikka

Tilan käsite on tutkimuksellisesti haastava, koska se on arkikielisessä käytössä. Teemme eroja tilojen välille esimerkiksi kuvailemalla tapahtumia, tapoja ja tilanteita: kaupassa ollaan ostoksilla, kirjastossa opiskellaan, rakennuksessa remontoidaan ja bussissa matkustetaan. Henri Lefebvre (1991[1974]) purkaa polveilevasti tilaan liittyvää tematiikkaa teoksessa *The Production of Space*. Doreen Massey, jonka tuotantoa on suomennettu kirjoituskokoelmaan *Samanaikainen tila* (2008b), on käsitellyt muun muassa paikan käsitettä. Pohdin seuraavaksi tilan ja paikan käsitteitä Lefebvren ja Massey'n kirjoitusten pohjalta. Tätä taustaa vasten katson konserttitilakeskustelun olevan osa konserttitilaa tuottavaa sosiaalista prosessia.

Tila

Vaikka on mahdotonta osoittaa jotakin yleistä tilan koodia, joka olisi purettavissa ja sovellettavissa, pystymme Lefebvren mukaan lukemaan tilaa. Jotta voisimme lukea tilaa, sen täytyy olla jollakin tapaa tuotettu. Jos tila on tuote, sitä koskeva tietomme uusintaa ja selittää tilan tuottamisen prosessia. Tilan tuottamistavat on jaettava kolmeen osaan: ensinnäkin fyysiseen eli aineelliseen, toiseksi mentaaliseen eli abstraktiin ja kolmanneksi sosiaaliseen. (Lefebvre 1991, 11, 16–17, 36.) Tämän tutkimuksen kannalta kaksi jälkimmäistä tilaulottuvuutta, mentaalinen ja sosiaalinen, ovat relevantteja. Lienee aiheellista kuitenkin korostaa, että Lefebvren teoreettinen tilan triadi on kolme näkökulmaa tarkoituksellisesti punottuna yhteen: dialektinen suhde havaitun, kuvitellun ja eletyn tilan välillä on olennainen osa kokonaisuutta (Lefebvre 1991, 39). Edellä tiivistetysti kuvattua Lefebvren jäsenystä tilasta on yleensä sovellettu juuri näillä kolmella tasolla samanaikaisesti (Harvey 1989, 220–221; ks. myös Andersson 1997, 113; Lehtovuori 2005). Harvey on Lefebvren teoriaa soveltaen sommitellut spatiaalisten eli tilallisten käytäntöjen verkon (kuvio 1), jossa tilan tuottamiseen liittyvää monisäikeistä problematiikkaa on jäsennelty.

Perustelen fyysisiin olosuhteisiin palautuvan tilallisten käytäntöjen (*Spatial practices*) rajaamista Lefebvren teorian tarkemman käsittelyn ulkopuolelle sillä, että analyysini kohteena on tilasta käyty keskustelu. Tilallisten käytäntöjen fyysinen olemassaolo – jossakin on konkreettisia tiloja, joita käytetään konserttipaikkoina – on jonkinlainen lähtökohta keskustelulle, mutta olennaisempaa tässä tutkimuksessa on jäsentää ja pohtia konserttitilaa koskevaa keskustelua kuin pureutua keskustelun taustoihin. Tarkastelenkin seuraavaksi tarkemmin vain kahta kolmasosaa Lefebvren tilan triadimallista.

Tilan esittämiset (*Representations of space*) on käsitteellinen ja hallitseva osa tilan tuottamisessa. Tilaa tuotetaan tiedon, koodien ja merkkien avulla. Tilan

käsitteellistäminen on sidoksissa verbaalisten merkkien systeemiin. Tilan representaatioiden äärellä työskentelevät esimerkiksi tieteilijät ja suunnittelijat. (Lefebvre 1991, 33, 38-39.) Kyseessä on tiivistetyksi ilmaistuna tilan abstrakti ulottuvuus. Samalla kun tilaa esitetään, sitä tuotetaan.

	tilan tuottaminen	omaksuminen ja tilan käyttö	saavutettavuus ja etäännyttäminen	dominointi ja tilan kontrolli
tilan esittämiset	kartoittamisen, visuaalisen esittämisen, kommunikaation jne uudet järjestelmät; uudet artistiset ja arkkitehtoniset esitykset / diskurssit; semiotiikka	henkilökohtainen tila; omaksutun tilan mentaalikartat; spatiaaliset hierarkiat; tilojen symbolinen esittäminen; spatiaaliset esitykset / diskurssit	etäisyyden sosiaaliset, psykologiset ja fyysiset mittasuhteet; karttojen laatiminen; 'etäisyyskitkan' teoriat (vähemmän vaivan periaate, sosiaalifysiikka, keskuspaikka ja muut sijaintiteoriat)	kielletyt tilat; 'alueelliset välttämättömyydet'; yhteisö; paikalliskulttuuri; nationalismi; geopolitiikka; hierarkiat
esittämisen tilat	utopistiset suunnitelmat; kuvitteelliset maisemat; scifi – ontologiat ja tila; taiteilijoiden luonnokset; tilan ja paikan mytologiat; tilan poetiikka; halun tilat	tuttuus; sydän ja koti; avoimet paikat; populaarien spektaakkeliin paikat (kadut, aukiot, markkinat); ikonografia ja graffiti(t); mainonta	vetovoima/vastenmielisyys; etäisyys/kaipaus; pääsy/kielto; medioiden ylivalta tiedon välittämisessä	vieraantuneisuus; pelon tilat; omaisuus ja omistaminen, monumentaalisuus ja rituaaleille rakennetut tilat; symboliset esteet ja symbolinen pääoma; 'traditioiden' rakentaminen; tukahduttamisen tilat

KUVIO 1. Tilan esittämiset ja esittämisen tilat spatiaalisten käytäntöjen verkossa (Harvey 1989, 220–221; Andersson 1997, 113)

Esittämisen tilat (*Representational spaces*) tuotetaan mielikuvituksessa sekä käyttämällä ja kuvaamalla tiloja suoraan, mutta myös kuvien ja symbolien kautta. Esittämisen tila muodostuu eletystä, kuvatusta ja passiivisesti koetusta. Esittämisen tilat ilmentyvät non-verbaalisissa symboleissa kuten kuvissa. (Lefebvre 1991, 33, 39.)

Harveyn jäsennyksessä (kuvio 1) on erotettu omiksi sarakkeiksi omaksuminen ja tilan käyttö sekä dominointi ja tilan kontrolli. Esittämisen tilojen kuvauksessa sydän ja koti, avoimet paikat ja populaarien speaktaakkeleiden paikat luonnehtivat ensimmäistä, kun negatiivisemmin latautuneet kuvaukset vieraantuneisuus, pelon tilat sekä monumentaalisuus ja rituaaleille rakennetut tilat on liitetty jälkimmäiseen. Vastaavasti tilan esittämisen kuvaksena henkilökohtainen tila asettuu vasten yhteisöä, paikalliskulttuuria ja nationalismia. Omaksumisen ja tilan käytön sekä dominoinnin ja tilan kontrollin väliin jää saavutettavuus ja etäännyttäminen, jonka yhteydessä medioiden ylivalta tiedon välittämisessä on yhdistetty esittämisen tiloihin.

Julkinen mediatila, tässä tapauksessa sanomalehti, on käsitettävissä eräänä esittämisen tilan tapauksena. Tutkimuksen kohteena oleva konserttitilakeskustelu käydään verbaalisesti tekstien välityksellä tässä esittämisen tilassa. Aineistotekstien voi joukkona katsoa – Lefebvren jäsennystä soveltaen – olevan tilan esittämistä, jossa verbaaliset merkit muodostavat laajemman verbaalisen systeemin.

Tilan käsite tulisi ymmärtää Massey'n (2008c) mukaan sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutuksen samanaikaisena olemassaolona, keskinäissuhteiden konstruktiona. Sosiaalisten suhteiden tilallinen levittäytyminen voi olla intiimin paikallista tai laajuudeltaan globaalia, tai kaikkea siltä väliltä. Sosiaalisten suhteiden tilallinen ulottuvuus ja muoto myös vaihtelevat eri aikoina ja on kiistelyn alaista, mitä sosiaalisten suhteiden tilalliselle muodolle on tapahtumassa juuri nyt. Tärkeää kuitenkin on, että sosiaalinen on välttämättä myös tilallista. (Massey 2008c, 57.) Myös Lefebvre (1991, 26, 27, 401) ymmärtää tilan olemuksen sosiaalisesti ja ennen kaikkea sosiaalisesti tuotettuna.

Tilallisuudella on järjestys, koska on olemassa tilallisia järjestelmiä. Näissä tilallisissa järjestelmissä tilallinen järjestäytyminen, kuten esimerkiksi supermarketketju varastoineen, jakelukeskuksineen ja myymälöineen, on itsessään

osa järjestelmän rakentumista. Järjestymisen lisäksi tilallisuuteen kuuluu kaaoksen elementti. Vaikka monien ilmiöiden tai niiden joukon sijainti voidaan aiheuttaa (me tiedämme, miksi x on täällä ja y tuolla), yhden ilmiön tilallinen sijainti suhteessa toiseen (x :n sijainti suhteessa y :hyn) ei ole suoraan aiheutettua. Tällaiset suhteelliset sijainnit tuotetaan erillisten determinaatioiden itsenäisen toiminnan tuloksena. Tässä mielessä ne ovat jonkinlaisia tahattomia seurauksia. Tilallisuuden kaottisuus johtuu näin sattumanvaraisista rinnakkain asetteluista ja satunnaisista erottautumisista, samoin kuin tilallisten järjestelyiden usein paradoksaalisesta luonteesta, joka on seurausta monien eri kausalityyppien yhtäaikaisesta toiminnasta. Tilallisuuteen kuuluu näin sekä järjestyksen että kaaoksen elementti. (Massey 2008c, 58–59.) Tilan suhde toisiin tiloihin määrittää osaltaan, millaiseksi sen sijainti ja luonne ymmärretään.

Paikka

Massey (2008a) mukaan paikka, tarkemmin paikan tuntu ja käsitys jonkun paikan erityisyydestä, on viime kädessä suhdetta toisiin, muualla oleviin paikkoihin. Paikan tuntuun ja paikallisuuteen liitettyjä käsityksiä Massey kritisoi staattisuudesta. Paikka on ymmärrettävä prosessiksi, koska käsitteellistämme paikkoja myös sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Toisekseen paikoilla ei tarvitse välttämättä olla rajoja. Kolmanneksi, paikat ovat täynnä sisäisiä konflikteja esimerkiksi paikan ajallisen käsittämisen, menneen ja tulevan, suhteen. Neljänneksi paikkojen erityisyys ja ainutkertaisuus syntyvät erilaisten paikallisten ja laajempien yhteyksien vuorovaikutuksesta: paikallisesti kasautunut historia sekoittuu sosiaalisiin, globaaleihin suhteisiin. Edistyksellinen paikan tuntu tunnustaa suhteen muihin paikkoihin ilman uhkan tuntua. (Massey 2008a, 30–31.)

Musiikin tapahtumapaikka on esimerkki prosessinomaisesta ja ajallisen käsittämisen muodosta. Konserttitila paikkana on konkreettisesti olemassa

silloinkin, kun siellä ei tapahdu mitään tai kun paikalla ei ole ihmisiä. Konserttimusiikkikulttuuri, jonka voi katsoa pyörivän ainakin osin konserttitilan tai -paikan ympärillä, toteutuu paikallisväritteisesti, mutta sillä on kosketuspintansa kansainvälisyyteen: kunnallisen kaupunginorkesterin ohjelmistossa soitetaan pääasiallisesti muuta kuin paikallista musiikkia ja vierailevat solistit tai useammaksi vuodeksi kiinnitetyt kapellimestarit harjoittavat ammattiaan usein kansainvälisesti eri maissa. Tilan sosiaalinen tuottaminen voitaisiin jakaa vielä paikalliseen ja globaaliin piiriin. Käytännössä ne tosin sekoittunevat niin, että on hankala eritellä niitä selkeästi erikseen toisistaan eikä tämä varmaan liene tarpeellistakaan. Paikan luonteeseen kuuluvat konfliktit, myös sisäiset konfliktit. Massey'n esittämän kritiikin mukaisesti – staattisuus ja rajallisuus eivät välttämättä kuvaa paikkaa – katsonkin konserttipaikan olevan prosessinkaltainen ajassa ja tilassa muuttuva paikka, joka jäsentyy paikaksi ja tilaksi sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.

Tilan ja tilallisuuden tarkastelu on mahdollista monessa ulottuvuudessa, jolloin tilan ja paikan pohtiminen rinnakkain möyhentää hedelmällisen maaperän tarkemmalle käsitteen määrittelylle. Katson, että tilaa, paikkaa ja tilallisuutta koskevissa keskusteluissa sosiaalisuudella on tärkeä rooli. Sosiaalisuus on osa tilan perusluonnetta. Lefebvre perustaa tilan ja tilan tuottamisen teoriansa nimenomaan sosiaalisen tuottamisen purkamiseen kolmessa tasossa ja Massey korostaa paikan syntyvän sosiaalisessa prosessissa sekä toisaalta tilallisuuden sosiaalisuutta.

Paikan käsitteen jäntevöittäminen terävöittää konserttitilan tarkasteluun suunnattua näkökulmaa: konserttitila on ymmärrettävissä paitsi abstraktina tilana, myös konserttitapahtumassa, sosiaalisessa prosessissa käsitteellistettynä konkreettisena paikkana, jolla on määriteltävissä oleva sijainti. Konserttitilaa voisi luonnehtia konkreettiseksi abstraktioksi (ks. Lefebvre 1991, 27).

Riippumatta siitä, tarkastellaanko konserttitilaa tilana vai paikkana, sen rajoja on haastavaa havainnoida, osoittaa tai määritellä absoluuttisesti. Konserttitilaa rajaavien kuvainnollisten tai konkreettisten ääriviivojen erilaiset, ristiriitaiset määrittelyt lienevätkin eräs keino paljastaa paikan luonne Massey'n kuvaamana konfliktien areenana. Sosiaaliseen tilalliseen järjestykseen kuuluu toisaalta kaaos ja paikkaa järjestävät sisäiset konfliktit. Paikan tarkastelun suhteen olisikin ehkä olennaisempaa määrittää se sosiaalinen prosessi, jossa paikka muotoutuu kuin määrittää paikalle jonkinlaisia rajoja. Konserttitapahtuma on yksi esimerkki tällaisesta sosiaalisesta prosessista, jossa paikkaa, konserttitilaa, tuotetaan. Vaikka nimitän konserttitapahtumaa sosiaaliseksi, paikkaa määrittäväksi prosessiksi, en katso osallistumista itse tapahtumaan välttämättömäksi, tilan määrittelyä edellyttäväksi toiminnaksi. Keskustelu paikasta on myös sitä sosiaalista prosessia, jossa paikkaa käsitetään ja määritellään. Tällöin kyse on tilan tuottamisesta ja tarkemmin tilan esittämisistä. Konserttitilakeskustelu on sosiaalinen prosessi.

2.3 Kaupunki, kulttuuripolitiikka ja kaupunkilainen

Kulttuurista, politiikasta ja kulttuuripolitiikasta on tehty ja tehdään jatkuvasti lukuisia tulkintoja ja analyyseja (esim. Pirnes 2008). Tässä tutkimuksessa kulttuuripolitiikka on rajattu kunnan, tarkemmin kaupungin, hallinnolliselle tasolle. Käsittelem kulttuurin, kaupungin ja politiikan yhteenkietoutuneisuutta ja osin melko ristiriitaista suhdetta. Kaupunkilaisuutta hahmottelem kansalaisuuden ja kuluttajuuden suunnista.

2.3.1 Kaupunki ja kulttuuripolitiikka

Andersson (1997) luonnehtii kaupunkia ja kaupungissa tapahtuvia erilaisia sosiaalisen, taloudellisen ja poliittisen elämän järjestyksen ja muotojen muutoksia pysähtymisiksi ja katkoksiksi. Tällaiset hajoamisen ja uudelleen rakentumisen ympäristöt toimivat näyttämönä vanhan ja uuden sekä perinteisen ja tulevan välisille ristiriidoille. Näiden ristiriitojen myötä kaupunki muuttuu niin fyysisenä maisemana, taloudellisena järjestelmänä kuin sosiaalisena rakenteena. Muutoksia voidaan tulkita kaupunkikulttuurin tai kaupunkielämän uusiksi muodoiksi. (Andersson 1997, 107.) Vanhat kiistat ja kysymykset kulttuuripolitiikan keinoista ja oikeutuksista ovat yhä olemassa, vaikka kaupungin muutoksiin reagoitaisiinkin uusia kulttuuripoliittisia tehtäviä muotoilemalla. Jännitettä syntyy esimerkiksi kansainvälistymispyrkimysten ja paikallisen identiteetin kehittämisen välille. Erilaisten vaatimusten ja painotusten yhtensovittaminen kulttuurisessa politiikassa onkin vaikeaa. Ristiriitojen vuoksi kaupunkikeskustaa on usein pyritty kehittämään julkisen, sosiaalisen elämän keskuksena, joka olisi kaikkien kansalaisten saavutettavissa. (Bianchini 1993a, 18–19.)

1970-luvun lopulta lähtien monet kaupunkipäättäjät alkoivat pitää kulttuuripolitiikkaa arvokkaana välineenä paikallisen taluspohjan parantamisessa ja suuremman sosiaalisen koheesion tavoittelussa. Työpaikkojen menetystä perinteisellä teollisuussektorilla pyrittiin kompensoimaan huomioimalla kasvavaa kulttuuriteollisuutta, kuten esimerkiksi turismi-, media- ja muotialoja, entistä enemmän. Kaupungin markkinointistrategioissa vilkas, kansainvälinen kulttuurielämä alkoi hiljalleen näytellä tärkeää osaa, jolloin pyrkimyksenä oli erityisesti liikkuvan, kansainvälisen pääoman houkuttelu. (Bianchini 1993a, 1–2.) Kulttuuri on vaikuttava keino markkinoida kaupunkia ja toisaalta myös kaupunkikehitystä voimakkaasti kontrolloiva väline. Kulttuurin asiantuntijoista on

tullut samankaltaisia vallankäyttäjiä ja kaupunkitilan kontrolloijia kuin industrialistit olivat teollisen yhteiskunnan kehityksessä. (Andersson 1997, 117–118.)

Kulttuuriasiantuntijoiden vertaaminen industrialisteihin on herättävää: vertaus rinnastaa ainakin omissa mielikuvissani kulttuurin jonkinlaiseen marketeissa myytävään vakuumpakattuun objektiin tai erikoiskaupan metritavaraan. Väite on tarkastelemisen arvoinen, koska mielestäni kulttuuria on hankala pistää purkkiin ja ottaa sieltä ikään kuin vain tarvittaessa ulos, halutussa muodossa ja ennaltamäärätyin vaikutuksin. Onkin huomattava, että vertauksessa kyse ei ole niinkään kaupunkikulttuurin monipuolisista muodoista ja tekijöistä, vaan tavasta jolla kulttuuria ja kulttuurin vaikutusta pyritään kaupungissa välineellisesti hyödyntämään. Olisi aiheellista pohtia kriittisesti, missä määrin taide ja kulttuuri käsitetään kaupunkipolitiikan viitekehyksessä synonyymeina: jos kulttuuri esimerkiksi samaistetaan lähtökohtaisesti vain kaupungin markkinointikeinoksi, vaikuttanee kulttuuritoimintojen ja -muotojen kirjo kuitenkin käytettävissä olevien keinojen määrään ja laatuun.

Kulttuurin ylimalkainen kuvaaminen kaupungin markkinointivälineeksi peittää näkyvistä kamppailut, joita kulttuurimuotojen laadusta, luonteesta ja merkityksestä jatkuvasti käydään esimerkiksi julkisen huomion, rahoituksen ja yleisemmin olemassaolon oikeutuksen suhteen. Paikallispolitiikassa kulttuurin asemaa pidetään marginaalisena, sillä kulttuuria ei pidetä tärkeänä kunnan tehtävänä kuntalaisten eikä etenkin kuntien päättäjien keskuudessa (Kangas & Kivistö 2011, 32). Paikallisessa ja alueellisissa strategioissa asetetaan tavoitteita kulttuurin kehittämiseksi, mutta nämä tavoitteet eivät vain konkretisoidu käytännön politiikaksi. (emt.) Anderssonin mukaan taiteen merkitys tulee kuitenkin korostumaan kaupunkirakentamisessa, jossa tilan tuottaminen on yhä enemmän sitoutunut esittämisen tiloihin (Andersson 1997, 128). Esimerkiksi vanhan

tehdusrakennuksen tai sen osan muuttaminen tuotantolaitoksesta kulttuurimonumentiksi tai ympäristötaiteeksi merkitsee tilan materiaalisuuden ja esittämisen muuttumista esittämisen tilaksi (Andersson 1997, 114). Finlaysonin alue ja Museokeskus Vapriikki Tampereella, Kaapelitehdas Helsingissä, Verkatehdas Hämeenlinnassa ja Tanssisali Lutakko Jyväskylässä ovat esimerkkejä vanhojen teollisuusrakennuksien hyödyntämisestä tavalla, jota voisi kuvata Anderssonin tapaan materiaalsen spatiaalisuuden muuttamiseksi esittämisen tiloiksi. Tiloissa on muun muassa esittämisen tiloja kuten elokuvateattereita, museoita, keikkapaikkoja ja gallerioita, mutta myös yhdistyksien, taitelijoiden ja mediayhtiöiden toimitiloja, joissa pikemminkin valmistellaan ja tuotetaan jotakin esitettävää kuin varsinaisesti esitetään sitä.

Julkisuudella ja markkinoinnilla välitetään tietoa, kun paikkoja ja alueita muutetaan valituille kohdeyleisöille sopiviksi. Usein kysymys on turisteista tai keskiluokkaisista kaupunkilaisista. Nämä ovat otollisia ryhmiä hyväksymään esimerkiksi kulttuurin tai suoranaisen mainonnan paikan edistämisen politiikkana. Yleisimmin paikkojen edistämistä pidetään julkisena tai puolijulkisena politiikkana – näin ainakin läntisessä Euroopassa. Julkista politiikkaa korostetaan niissä yhteyksissä, joissa kaupunkisuunnittelun katsotaan olevan pirstaleista ja toisaalta liikkuneen markkinoille myönteisempään suuntaan. Toinen näkökulma kytkee paikkojen spesifiointia markkinoijan näkökulmasta. Paikalla on oltava jokin selkeä tarkoitus, joka on suunnattu sekä kuluttajien maun mukaisesti että tuottajan voiton maksimoimiseksi. (Andersson 1997, 115–116.) Paikka voi olla siis sekä julkisen että yksityisen sektorin käyttämä markkinoinnin väline, sillä molemmista suunnista voidaan tunnistaa intressejä, joita paikan markkinoinnilla pyritään edistämään.

Bianchini (1993b) nimeää kolme strategista ongelmakohtaa, joita päättäjät joutuvat useissa kaupungeissa kulttuuriin kohdistuvissa politiikoissa kohtaamaan. Nämä kulttuurisen, taloudellisen, sosiaalisen ja tilallisen ristiriidasta syntyvät

kysymykset eivät ole ainoita, joihin päättäjät törmäävät, mutta useimmiten seuraavanlaisia ongelmakohtia tulee vastaan. Keskustan ja reuna-alueiden välillä oleva tilallinen jännite ja sen vaikutus asuinalueiden eriarvoistumiseen ja keskiluokkaistumiseen (*gentrification*) on ensimmäinen dilemma. Kulutetaanko kulttuuria kotona vai enemmän julkisissa aktiviteeteissa on yhteydessä toiseen kysymykseen siitä, mikä on kaupunkikeskustan ja reuna-alueiden suhde. Voitaisiinko elävyyttä luoda muuallekin kuin kaupunkikeskustaan? Toisaalta on huomioitava, että tiettyjen kaupunkialueiden julistaminen "kulttuuriseuduksi" on joissakin tapauksissa syrjäyttänyt paikalliset asukkaat ja puitteet ja nostanut hintoja niin vuokrissa, maa-arvossa kuin paikalliskaupoissa. Tämä prosessi voi ajaa pois kulttuurin tuottajat, jotka Bianchinin mukaan selviävät suhteellisen pienillä tuloilla. (Bianchini 1993b, 200–202.)

Toiseksi kaupungin kulttuuripolitiikan jakolinjaksi hahmottuu kulttuurin kulutuksen ja tuottamisen suhde talouden kehyksessä. Kulttuuripolitiikan strateginen suuntaaminen on erilaista riippuen siitä, mihin politiikalla pyritään. Kulutussuuntautunut strategia kehittää ja edistää kaupungin kulttuuritoimintaa turismin, vähittäiskaupan ja hotellien toimintaa tukeviksi houkuttimiksi. Tuotantosuuntautuneessa strategiassa tuetaan kulttuuriteollisuuden haaroja kuten kustantamista, elokuvaa ja muotoilua. Pitkässä juoksussa kaupunkien voi olla riskialtista luottaa taloudellisessa kehityksessä vain kulutusorientoituneisiin kulttuuripolitiikan malleihin, vaikka ne olisivat tuottoisia lyhyellä aikavälillä ja loisivat näkyvyyttä. Kaupunkien olisikin tärkeää yhdistää politiikka tukemaan strategisesti kulttuurin kulutusta ja paikallista kulttuuriteollisuutta, jossa on potentiaalia korkeaa lisäarvoa tuottavien työpaikkojen syntymiseen. Kolmas ongelmakohta, jonka Bianchini nimeää on lyhytaikaisten ja kestävien investointien vastakkainasettelu kulttuurin rahoituksessa. Esimerkiksi tapahtumat ja festivaalit nähdään usein helposti vastakkaisina pysyvien investointien, kuten

konserittitalojen, kirjastojen, museoiden ja taidekeskuksien kanssa. Tämä monella tapaa keinotekoinen vastakkainasettelu – toistuvista tapahtumista voi esimerkiksi tulla pysyvä osa kaupungin kulttuurimaisemaa – on tarpeetonta. Dikotomia kuitenkin mahdollistaa keskittymisen erääseen ongelmaan: kulttuuritalojen ylläpitokulut ja lainamaksut ovat monesti niin korkeat, että ne kuluttavat käytössä olevista resursseista suurimman osan. Olisikin tärkeää, että julkisia ja avoimia tiloja sekä väliaikaisia rakennelmia ja rakennuksia käytettäisiin monipuolisesti; tämä voisi vapauttaa resursseja rahoitukseen, toimintoihin ja uudentyypiseen kulttuurituotantoon. (Bianchini 1993b, 202–204.) Vaikka Bianchini on kirjoittanut tekstinsä 1990-luvun näkymiä ajatellen, katson siinä esitetyn perspektiivin kaupunkipolitiikan ja kulttuuripolitiikan hankauskohtiin olevan edelleen pätevä. Tällaiset ristiriitakysymykset tuskin katoavat kaupunkipolitiikasta kovinkaan nopeaan edes parin vuosikymmenen kuluessa.

Kaupunkia ja kaupunkiin liittyviä prosesseja tarkastellessa lähtökohdaksi voi asettaa esimerkiksi vertailun tai katsoa syvemmälle kohti kaupungin asukkaita. Tämän asetelman ongelmallisesta dikotomisuudesta – kaupungin asukkaat vaikuttavat ja osallistuvat kaupungin prosesseihin – huolimatta keskityn seuraavaksi tutkimaan kaupunkilaisuuden erilaisia yhteiskunnallisia muotoja.

2.3.2 Kaupunkilaisuus

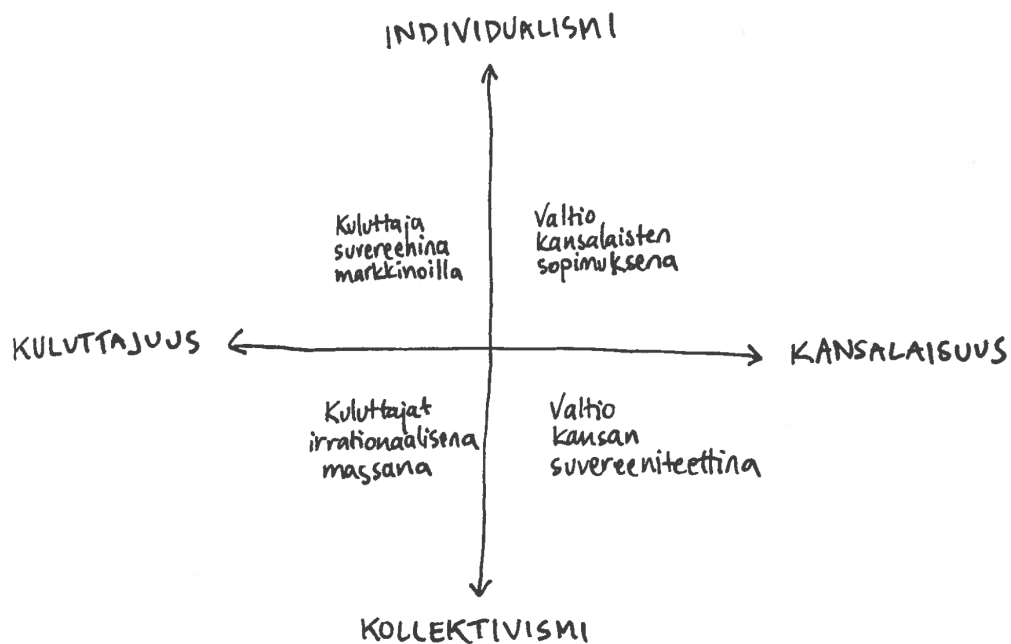
Eurooppalaisen kaupunkihistorian vaikutus, toisaalta laajat yhteiskunnalliset muutokset ovat vuosisatojen aikana muokanneet kansalaisuuden käsitteestä monimerkityksellisen. Yhtäältä kyse on yksilöllisten oikeuksien kanavasta, toisaalta valtiovallan kasvusta yli kansalaisyhteiskunnan. Modernin kansalaisuuden olemus on pingottunut universaalisuuden ja kansallisvaltion välille. Nyky-yhteiskuntien

kulttuurisissa konflikteissa kansalaisuudesta on tullut kiistelty kategoria. (Turner 2005, 29, 32.)

Eurooppalaisessa viitekehyksessä Suomen kielen kansalaisen käsite on omanlaisensa. Muun muassa pieni kielialue erottaa Suomen eurooppalaisten isojen kielialueiden kansalaiskäsitteen muotoutumistaustasta ja -historiasta. Stenius kuvaa suomalaisen kansalaisen käsitteen versioinnin tuottaneen sanan, "jolla ei ollut yhteyttä eurooppalaiseen kaupunkihistoriaan eikä eurooppalaisiin oikeusdiskursseihin (toisin kuin keskeisissä eurooppalaisissa kielissä)". Käsitejärjestelmää pyrittiinkin rakentamaan tietoisesti suomalaisten ehtojen varaan. Vastaavasti poliittinen kulttuuri on Suomessa ymmärretty vahvasti kollektivistiseksi ja sellaiseksi sitä on myös pyritty rakentamaan. Vahva ja laaja sivistys on käsitetty osana kansalaisen poliittisen toiminnan kykyä. Sivistyksellisten tavoitteiden omaksumista pidettiin tärkeänä. Suomalaisessa kansalaisen käsitteessä politisointi jakaantuu kahteen vastakkaiseen teemaan: lakiasäättävässä elimessä tapahtuvaan reformityöhön osallistumiseen ja sivistyksellisenä olentona olemiseen. Stenius kyseenalaistaakin sellaisen poliittisen kulttuuriin, jossa nämä molemmat puolet yhtäaikaisesti tavoiteltavina toimintatapoina olisivat mahdollisia. Historiallisesti tarkasteltuna suomalaisen kansalaisen käsitteeseen voidaan katsoa sisältyvän kaksi erilaista, jopa vastakkaista kansalaiskäsitystä, kulttuurikansalainen ja reformikansalainen. (Stenius 2003, 309, 310, 358–360.)

Ilmaisut kansalaisuudesta ja sitä ympäröivästä poliittisesta kulttuurista hajaavat moniaalle myös empiirisessä mediatutkimuksessa. Yleisradion rakentumista populaarien diskurssien kentällä tarkastellut Mäntymäki (2006) soveltaa kansalaisperspektiivin kahtaalle ulottuvaa jakoa. Kansalaisuus rakentuu yhtäältä taloudellista tehokkuutta vaativana veronmaksajuutena, toisaalta julkisten palveluiden käyttäjyytenä. Veronmaksajan ja äänestäjän näkökulmassa palvelujen

tuottamisen taloudelliset ehdot korostuvat, kun palvelujen käyttäjä nostaa sisältöön liittyvät arvot ja palvelun laadun esiin (Mäntymäki 2006, 145–146).

KUVIO 2. Kuluttajuuden ja kansalaisuuden diskurssit (Mäntymäki 2006, 307)

Veronmaksajuus, äänestäjyys ja julkisten palveluiden käyttäjäksi tunnistautuminen, käyttäjäyys, kuvastavat kansalaisuuden erilaisia puolia. Tällaiset erilaiset perspektiivit eivät välttämättä sulje toisiaan pois: kansalaisen voi katsoa edustavan kaikkia näitä. Julkisessa keskustelussa, kuten Mäntymäki osoittaa, kansalaisuuden ilmaisut saattavat kuitenkin olla ristiriitaisesti hahmottuvia. Mäntymäki (2006, 314) katsookin, että "[K]ollektivistiseen valtiokäsitykseen juurtuneen kansalaisuuden ohella vaikuttaa liberaalin perinteen yksilökeskeinen kansalaisuuskäsitys, joka libertaristisessa muodossaan tulee hyvin lähelle kuluttajuutta". Mäntymäki esittää Yleisradiota koskevan tutkimusaineistonsa perusteella ideaalityyppien jaotteluun

perustuvan mallin (kuvio 2), jossa kuluttajuuden ja kansalaisuuden diskurssit jakaantuvat individualismin ja kollektivismen kentille. Mäntymäki (2006, 306) havainnollistaa kuviolla sitä, että yksilökeskeiset ja yhteiskunnan ensisijaisuuden olettavat tieto/vallan muodot kilpailevat ja taistelevat aktiivisesti keskenään yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa käytänteissä.

Palveluiden käyttäjäyydellä ja kuluttamisella on yhteys modernin kaupungin sosiaaliseen järjestykseen. Kaupunkitiloissa tapahtuvan kuluttamisen voi toisaalta mieltää julkiseksi kanssakäymiseksi. Kaupunkilainen on yhtäältä kansalainen, toisaalta kuluttaja. Jos kaupunkitila ymmärretään kuluttamiseen suuntautuneen kaupunkielämän, kaupunkilaisuuden ja kaupunkijulkisuuden tilana, tällainen erottelu kulutuksen, kaupallisuuden ja kaupunkijulkisuuden välillä on kenties tarpeetonta. Viittaamalla kaupunkilaisuuteen ohitetaan kansalaisuuden ja kuluttajuuden vastakkainasettelu. (Mäenpää 2005, 19–20, 328; vrt. McGuigan 44–45, 59). Kaupunkilainen on kansalainen, joka voi määrittää tai olla määrittämättä itseään ja toisiaan kuluttajaksi, äänestäjäksi ja veronmaksajaksi. Kaupunkilaisuutta voi painottaa kuluttajuuden, kansalaisuuden tai johonkin muuhun suuntaan. En ota kantaa siihen, olisiko kaupunkilaisolennon kansalaisuus määriteltävä tyypiltään joko poliittiseksi tai sivistykselliseksi tai onko tällaista jaottelua edes mielekäästä tehdä. Viittaan kaupunki–kaupunkilainen -teemalla yksinkertaisesti yhteiskuntafilosofiseen yhteiskunta/yhteisö–yksilö -asetelmaan. Individualistiseksi ymmärrettävän kaupunkilaisuuden painotus kansalaisuuden tai kuluttajuuden suuntaan toisaalta selkeyttää perspektiiviä kollektivistien vastinparin suhteen: kansalaisuus suhteutuu valtioon, kun kuluttajan vastinparina on markkinat.

Paikallisessa mediassa käyty keskustelu tarjoaa aineistoa julkisesta keskustelusta, jossa kaupunkia ja kaupunkilaisia koskettavista muutoksista myös uutisoidaan.

2.3.3 Kaupunkitila ja media

Nykyinen yhteiskuntaelämä on vahvasti median ja mediadiskurssin läpäisemä. Laajojen kulttuuristen muutosten sekä yhteiskunnan valtasuhteiden ja ideologioiden suhde tiedotusvälineisiin merkittävä. (Fairclough 1995, 264.) Julkista tilaa ja julkista elämää onkin verrattu mediajulkisuuteen (Mäenpää 2005, 36). Viestintä- ja teknologian digitalisoitumisen myötä kysymys tilasta ja sen julkisuudesta on moninaistunut uudella tavalla. Fyysiseksi mielletyn kaupunkitilan rinnalla on mielekästä puhua taide- ja mediaesitysten diskursiivisista tiloista. (Ridell et al. 2009, 7.) Sanomalehti on ymmärrettävissä diskursiiviseksi julkiseksi tilaksi.

Sanomalehti on perinteisesti nähty tiedotusvälineenä, joka luo osallistumisen väylän yhteiskunnalliseen elämään paitsi sen seuraamisen myös julkisen keskustelun harjoittamisen muodossa. Nykyään perinteisen printtimedian rinnalla tehdään sisältöjä myös internetiin, jossa lehtiä myös kulutetaan. Maakuntalehdessä aihepiirit ja uutisointi painottuvat alueellisesti ja paikallisesti. Myös sanomalehdessä käyty julkinen keskustelu painottuu oletettavasti paikallisiin asioihin, kuten esimerkiksi erilaisiin kaupunkia koskeviin muutoksiin ja odotuksiin. Anderssonin (1997, 109–110) mukaan keskustelut kaupunkimaiseman muutoksesta ja siihen liittyvästä spatiaalisuudesta voidaan kiteyttää kolmeen teemaan: ajan ja paikan väliseen suhteeseen, paikan politiikkaan sekä identiteettien rakentamiseen.

Kamppailu määritelmistä ja julkisuudesta on osa yhteiskunnallista keskustelua, jossa aiheet vaihtelevat konkreettisista hyvin abstrakteihin. Mediatilassa julkaistujen kirjoitusten aihekokonaisuutta ja erityisesti sanomalehdelle erityistä esityksellistä dynamiikkaa on tarkasteltu pelimetaforan avulla. Sanomalehti on käsitettävissä paikallisten, esimerkiksi maankäyttöä koskevien kamppailujen julkisena areenana. (Ridell 2009, 240, 242.) Toisaalta jonkin

aihealueen, esimerkiksi eläinoikeuksien, erilaisten käsittelytapojen ristiriitaisuus on tulkittu suoranaiseksi määrittelykamppailuksi, kuten Juppi (2004) journalistiikan väitöstutkimuksessaan tekee. Yhteiskunnallinen mediadiskurssi on Jupin mukaan hahmotettavissa yhtäältä toimintakenttänä, toisaalta erilaisten merkityskamppailujen areenana. Juppi kuvaakin mediaa merkityskamppailuiden suhteen sekä toimijaksi että kentäksi. Medialla on todellisuuden representoimisen myötä symbolista eli tässä tapauksessa diskursiivista valtaa niin aktiivisena toimijana kuin todellisuuden määrittelijänäkin. Julkisen keskustelun ja siihen sisältyvien näkökulmien säätely on niin ikään median hallitsemaa. Samalla media kuitenkin toimii välineenä tai toimintakenttänä yhteiskunnallisten kysymysten määrittelystä kamppaileville toimijoille. Taistelu maailman merkityksellistämisestä tietyllä tavalla on olennaista nimenomaan merkitysten kiistanalaisuuden vuoksi. (Juppi 2004, 82–83.)

Tiedostusvälineillä on merkittävä asema nyky-yhteiskunnassa yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa kysymyksissä. Mediatekstien representoimia yhteiskunnallisia ja yksilökohtaisia identiteettejä tulisi tarkastella suhteessa median vaikutuspiirissä oleviin tahoihin, toimittajiin ja yleisöön. (Fairclough 1995, 165.) Katson median olevan julkinen areena, jossa erilaiset toimijat erilaisine identiteetteineen kamppailevat konserttitalon määrittelyvallasta. Toisaalta media keskustelualustana vaikuttaa siihen, minkälaiset näkökulmat ylipäätään pyrkivät ja pääsevät esiin. Mediadiskurssin tarkastelu ja purkaminen mahdollistaa diskurssien suhteuttamisen yhteiskunnallisiin valtasuhteisiin.

2.4 Julkisen keskustelun diskurssianalyysi

Hall (1999) kuvaa diskurssien toimivan aina suhteessa valtaan, jolloin kyse ei ole pelkästään vallan levittäytymisestä diskursseissa vaan myös vallan

kyseenalaistamisesta. Valtasuhteiden järjestämisen ja säätelemisen muodossa diskurssilla voidaan katsoa olevan käytännön vaikutusta. (Hall 1999, 105.) Kulttuurikäytäntöjen ympärille muodostuvia diskursiivisia muodostelmia on perusteltua tutkia, koska laajemmin katsottuna diskurssien tutkiminen on vallan ja määrittelyvallan tutkimista.

Diskurssilla tarkoitetaan puheen eri muotoja, keskusteluja tai tekstejä. Laajemmin ymmärrettynä myös ajatus- ja ajattelutapa voidaan katsoa osaksi diskurssia. Haasteena on ymmärtää diskurssi puheen tai kirjoituksen organisointina pragmaattisella tasolla ja kokonaisuutta koskevana, systeemisenä, ei vain kieliopillisena tai sanallisena informaationa: se, mitä on sanottu, on suhteessa ilmauksen kontekstiin. Puhetilanteet toisin sanoen rajaavat ilmauksien merkityssisältöjä. Diskurssissa genre, kuten esimerkiksi uskonnollisessa diskurssissa yhtenä keskeisenä rakenneosana rukous, luo ikään kuin klusterin mahdollisista ja tarkoituksenmukaisista puhepositioista sekä teemoista, kielellisistä ja tyyllillisistä muodoista. (Frow 2005, 91–92.) Diskurssi on siis laajasti ymmärrettynä puhetta, jonka osaksi katsotaan paitsi muoto ja sisältö myös konteksti ja puhepositio. Diskurssin määritelmällä on erilaisia painotuksia. Yhtäältä diskurssin käsitteen rinnalla käsitellään yleensä foucault'laisesti ymmärretty diskurssi, toisaalta julkisen ja erityisesti julkisen keskustelun yhteydessä viitataan usein habermasilaiseen julkisen ideaaliin. Ylipäätään julkista koskettavissa tutkimuksissa kriittiset teoretikot Michel Foucault ja Jürgen Habermas ovat esillä (Mäenpää 2005, 36).

2.4.1 Foucault'lainen diskurssikäsitteitys ja vallan tematiikka

Strukturalismin piirissä toimineen ranskalaisen filosofin Michel Foucault'n (Dosse 2011) laajat yhteiskunnallis-historialliset analyysit tematisoituvat tutkimuksiksi tiedosta, vallasta ja etiikasta (esim. Mäntymäki 2006, 69; Alhanen 2007, 193). Foucault'laisittain ymmärretyssä diskurssin käsitteessä olennaista on tiedon ja vallan kytkös instituutioihin. Frow (2005) määrittelee foucault'laisen diskurssin diskursiiviseksi muodostelmaksi, joka on tiedon organisoimista suhteessa materiaaliin instituutioihin. Tiedon organisoiminen on kielellinen käytäntö, toisaalta valtamuodostumiin palautuva hallintakäytäntö. (Frow 2005, 92–93.) Foucault'laisesti ymmärrettynä kieli tiedonvälityksen muotona muokkaantuu siihen liittyvän instituution mukaisesti ja mukaiseksi.

Foucault'laista diskurssia on luonnehdittu siihen kytkeytyvän instituutiosidoksen vuoksi jähmeäksi ja laajaksi koko yhteiskunnan läpäiseväksi tietomuodostelmaksi, jolloin diskurssin muuttuva, häilyvä ja sen sisältämien merkitysten kiistanalaisuuden tunnustava ulottuvuus saattaa jäädä hämäräksi (Juppi 2004, 147–148). Alhanen (2007) tulkitsee Foucault'ta toisin: diskursiivisen käytännön säännöt määrittävät, mitkä lausumat voivat olla tietoa jossakin tietyssä diskurssissa. Toisaalta säännöt takaavat diskurssissa esitettyjen lausumien yhteensopivuuden. Säännöt eivät kuitenkaan ole absoluuttisia, sillä ne muuttuvat historian saatossa ja ohjaavat ajattelua vain diskurssien yhteydessä. (Alhanen 2007, 194–195.)

Foucault'n filosofisten tutkimusten anti on hankalasti sovellettavissa empiirisen aineiston analysointiin, sillä yhteiskuntateoreettinen tutkimus ei juurikaan tarjoa analyttisen käytännön välineitä (Mäntymäki 2006, 70). Alhanen (2007) kuitenkin katsoo Foucault'n väitteiden olevan nimenomaan historiantutkimusta varten annettuja metodologisia ohjeita. Alhanen muistuttaa

myös, että Foucault'n käsittelemä tiedon ja vallan suhde olisi useimmiten tulkittava tieteellisten diskurssien ja hallinnan suhteeksi: tieto tuottaa valtaa ja valta puolestaan tuottaa tietoa. (Alhanen 2007, 133–134.) Keskeistä Foucault'n valtakäsityksessä on Alhasen (2007, 120) mukaan se, että valtaa ei käsitetä ominaisuudeksi vaan toiminnaksi, jota jatkuvasti harjoitetaan voimien hallitsemiseksi. Vallan ja tiedon muodostumisen suhdetta tulisikin ajatella niin, että valta voi tuottaa tietoa mutta aina näin ei tapahdu, jatkaa Alhanen (2007, 138) Foucault'n tulkintaa. Toisaalta hallinnalla on taipumus tuottaa tietoa. Hallinnan vaikutuksesta ja sen tueksi syntyy usein diskursseja hallinnan kohteista.

Alhanen (2007, 134) huomauttaa, että Foucault'n tutkimusten kriittiset päämäärät ymmärretään huonosti, jos niiden nähdään kohdistuvan tiedon ja vallan suhteisiin yleisellä tasolla. Foucault'n historiallisiin analyyseihin pohjaavat näkemykset tiedon ja vallan suhteesta eivät ole ontologisia käsityksiä vaan ennen kaikkea metodologisia ohjeita (Alhanen 2007, 134, 196). Käytäntöjen näkökulmasta Foucault'n valtafilosofiaa voidaan jäsentää valtasuhteiden analyysillä paikallisesta vallankäytöstä koko yhteiskunnan tasolla vaikuttaviin hallinnan strategioihin. Foucault määrittelee valtasuhteen toimintaan kohdistetuksi toiminnaksi. Valtafilosofian ytimen valottamiseksi on tarpeen tehdä erottelu valtasuhteiden ja hallinnan välillä. Hallinta voidaan määritellä käytäntöjen synnyttämiksi vakiintuneeksi vallankäytöksi. Käytännöissä vakiintunut vallankäyttö on luonteeltaan intentionaalista ja ei-subjektiivista, sillä vallankäyttöä eivät ohjaa subjektien tavoitteet vaan käytäntöihin sisältyvät päämäärät. (Alhanen 2007, 195.) Tätä jäsenystä soveltaen kulttuurialan hallintakäytäntöjen tarkastelu vakiintuneena vallankäyttönä paikallisesti ja koko yhteiskuntaa koskevana on varteenotettava näkökulma kulttuuripoliittisessa tutkimuksessa. On kuitenkin huomioitava, että on hankala määritellä jotakin yleistä 'kulttuurialan hallintakäytäntöä'. Pikemminkin kulttuuri on nähtävä monialaisena kenttänä, jossa

harjoitetaan monenlaisia, eri suuntiin kohdistuvia, keskenään ristiriitaisia hallintakäytäntöjä.

Musiikin poliittista aspektia vallan, hallinnan ja toisaalta vastarinnan näkökulmasta tarkastellut Siisiäinen (2010) puolustaa aistien politiikkaa ja poliittisuutta, tarkemmin kuulon, kuulemisen ja äänen vähäiseksi väitettyä osuutta Foucault'n filosofiassa. Siisiäinen arvioi varovaisesti Foucault'n poliittisten käsitteiden soveltuvan laajemmin niin musiikkia analysoivalle tutkimuskentälle kuin länsimaisen taidemusiikin kuuntelutapojen analysointiinkin. Foucault'n ajattelua voisi hyödyntää työkalupakkina musiikillisten käytäntöjen ristiriitaisen luonteen esiintuomisessa kattaen säveltämisen, esittämisen ja kuuntelun sekä musiikki-instrumenttien luonteen. (Siisiäinen 2010, 12, 196.) Foucault'n filosofian soveltaminen erilaisissa musiikkikulttuureissa harjoitettujen (kuuntelu-) käytäntöjen, ei vain niin sanotun länsimaisen taidemusiikin, tarkastelussa saattaisi avata tarpeellisia näkökulmia aivan kuten Siisiäinen esittää. Taiteella näyttäisi olevan Foucault'n filosofiassa tosin sellainen asema², että taiteen erottaminen ei-taiteesta on tarkoituksellista. Olennaista onkin kysyä, miten taide määrittyy taiteeksi, jolloin kysymys määrittelyvallasta nousee keskeiseksi.

Foucault'laisesti ymmärretty diskurssin käsite, jossa vallan ja tiedon yhteenkietoutunut suhde katsotaan olennaiseksi, on tutkimuksessa laajalti käytetty teoreettinen pohja. Fairclough (1997, 31) pohjaa mediakriittisen analyysimenetelmänsä osin Foucault'n diskurssin käsitteelle. Fairclough erottaa jälkistrukturalistisessa yhteiskuntateoriassa, jota katsoo myös Foucault'n edustavan, ja kielitieteellisessä tutkimusperinteessä käytetyn diskurssi-käsitteen toisistaan. Ensimmäisessä diskurssi ymmärretään todellisuuden sosiaalisena konstruktiona, tiedon muotona. Jälkimmäisessä diskurssi merkitsee sosiaalista

² Alhasen (2007, 183) mukaan Foucault on esittänyt ajatuksen elämän mieltämisestä taideteokseksi nojaten antiikin etiikan ajatuksiin ja käytäntöihin.

toimintaa ja vuorovaikutusta, ihmisten kanssakäymistä todellisissa sosiaalisissa tilanteissa. Fairclough kuitenkin liittää tämän eron tehtyään nämä kaksi tapaa käsittää diskurssi yhteen omassa tiedotusvälineiden kieltä tarkastelevassa kriittisen diskurssianalyysin viitekehyksessään. Sovellan media-aineiston analyysissäni tätä Faircloughin muotoilemaa metodia, jossa diskurssi ymmärretään sekä tiedon muotona että vuorovaikutuksena. Vuorovaikutuksen laji on julkinen keskustelu, jota harjoitetaan mediassa.

2.4.2 Kulttuuripoliitiikan medioituneet diskurssit: Habermas, McGuigan ja Fairclough

Jürgen Habermasin Frankfurtin koulukunnan perinteeseen (t. kriittiseen teoriaan) kiinnittyvä perspektiivi julkiseen keskusteluun yhdistyy joukkoviestintävälineiden, erityisesti sanomalehden historiaan sekä 1800-luvun porvarilliseen kaupunkikulttuuriin. Laajassa teoksessaan *Julkisuuden rakennemuutos* Habermas (2004 [1962]) tulkitsee muun muassa yhteiskunnallisen murroksen ja julkisuuden sosiaalisen rakennemuutoksen olevan yhteydessä siihen, että kulttuurista keskusteleavasta julkisosta on tullut kulttuuria kuluttava yleisö (Habermas 2004, 237–256). Media on tärkeä areena julkisessa keskustelussa, jonka pitäisi Habermasin (2001) mukaan olla osa poliittista toimintaa ja sen puitteissa tehtyjä sovitteluratkaisuja. Tällä tapaa nähtynä media välineenä on tosin erityisesti poliittisesti ryhmäytyneiden yksilöiden saavutettavissa. Hyvinvointivaltiossa massamedia palveleekin julkista keskustelua vain ideatasolla; julkisen rapautuminen yhteisten asioiden alueena muuttaa (media-)julkisuutta yksittäisten yksilöiden välineeksi. (Habermas 2001, 102, 107.) Kysymys siitä, koostuuko mediayleisö kilpailun keinon tavoitettavista kuluttajista vai vakavaan keskusteluun

osallistuvista kansalaisista seuraa osaltaan Habermasin esittämää huolta siitä, että tiedotusvälineiden toimiessa enenevässä määrin markkinavoimien lakien mukaan myös tarjonta viihteellistyy asiasisältöjen kustannuksella (Fairclough 1997, 21). Habermasilaisittain ymmärrettyä diskurssia, siis sen taustalla vaikuttavaa rationaalisen keskustelun ihannetta, onkin kritisoitu ideaaliseksi julkisuudeksi (esim. Ridell et al. 2009, 14). Myös Pirnes (2008, 270) kritisoi Jim McGuiganin hahmotelmaa kulttuuripolitiikan valtdiskursseista habermasilaisen kommunikatiivisuuden idealisoimisen vivahteesta.

McGuigan (2004) esittää kulttuuripolitiikan kolmena diskurssina, jotka ovat käytännön suhteessa toisiinsa, mutta joiden välillä tasapaino vaihtelee. Kulttuuripolitiikkaa perustellaan valtion, markkinoiden ja kansalaisyhteiskunnan diskurssissa. Nykyhetkeä McGuigan tulkitsee tilanteeksi, jossa valtion tuet ovat olemassa, mutta epävarmoina: valtiointervention ideologinen legitimaatio eli hyväksyntä julkiselle taidesektorille ja medialle on murenemassa. Julkisesti rahoitettujen organisaatioiden odotetaan kuitenkin toimivan kuin yritykset. McGuigan katsoo tämän asetelman syövän tyhjäksi julkisorganisaatioiden oman legitimaation. (McGuigan 2004, 59–60.) Pirnes (2008) väittää kolmen kulttuuripolitiikan diskurssin keskinäisen ristiriitaisuuden pakottavan ”kulttuuripoliittiset toimijat harkitsemaan tarkkaan niiden merkitystä ja tarvittaessa valitsemaan niihin sisältyvien merkitysalueiden ja toiminnallisten orientaatioiden painotusten väliltä. Tässä mielessä kulttuuri ei ole ’kaikki’, eli se ei ole kaikissa tulkinnallisissa ja toiminnallisissa muodoissaan samanlaista. Tämän vuoksi kulttuuripolitiikan itseymmärrystä, tehtäväkuvaa ja toiminta-aluetta on arvioitava suhteessa merkityksellisten merkityksantojen, eli kulttuurin, politiikkaan.” (Pirnes 2008, 271.) Katson McGuiganin esityksen kulttuuripolitiikan diskursseista käyttökelpoiseksi jäsennykseksi konserttitilakeskustelun analysoimisessa. McGuigan ei väitä, että kolmen kulttuuripoliittisen diskurssin – valtion,

markkinoiden ja kansalaisyhteiskunnan – välillä välttämättä vallitsisi tasapaino tai että siihen olisi edes mahdollista pyrkiä. Enemmänkin kyse on siitä, että kaikki kolme erilaisiin tavoitteisiin tähtävää ja eri tavoin järjestäynyttä diskurssia ovat olemassa ja vaikuttavat samanaikaisesti (McGuigan 2004, 60).

Faircloughin (1997) mukaan politiikan diskurssi on nykyään suurelta osin medioitunutta. Tällöin perinteisen poliittisen toiminnan suhde ja raja tiedotusvälineiden formaattien ja genrejen puitteissa representoituun politiikkaan on hämärästi hahmottuvaa aluetta. Toisaalta myös medioituneen politiikan diskurssin ja akateemisen diskurssin välillä on merkittävää rajankäyntiä – poliittisella areenalla pyörii erilaisia asiantuntijoita ja ajatushautomoita³, joista on tullut merkittäviä tekijöitä nykypoliitiikan tapahtumissa. (Fairclough 1997, 246.) Katson konserttitilakeskustelun olevan julkista keskustelua paitsi yleisesti yhteiskunnasta myös kulttuuripoliitikasta. Keskustelulla tarkoitan pragmaattista puheen organisoinnin muotoa, jota kutsutaan myös diskurssiksi. Tässä tutkimuksessa ollaan ensisijaisesti kiinnostuneita keskusteludiskurssin sisäisestä organisoitumisesta erilaisiin diskursseihin.

Kriittisen diskurssianalyysin tutkimuskohdetta voi kuvata jännitteenä kahden kielenkäyttöä kuvaavan näkökulman välillä. Kieli käsitetään yhteiskunnalliseksi tuotokseksi, mutta toisaalta kieli itsessään vaikuttaa yhteiskuntaan (Fairclough 1997, 76.). Faircloughin (1997) mukaan tekstien ja yhteiskunnan/kulttuurin suhde tulee ymmärtää dialektiseksi. Tekstit muotoutuvat sosiokulttuurisesti, mutta ne myös muotoilevat yhteiskuntaa ja kulttuuria tavoilla, jotka voivat olla uutta luovia yhtä hyvin kuin toistuvia ja kertaantuviakin. (Fairclough 1995, 50–51.)

³ Faircloughin ilmaus on tässä kohden suomennettu ”aivoriivi”. Käytän kuitenkin tässä ajatushautomon (engl. *think tank*) termiä, koska se viittaa paremmin samanaikaisesti sekä organisaatioon että toimintamalliin.

Tiedotusvälineiden talouden ja tuotantoprosessien huomioonottaminen on osa kriittistä medialukutaitoa. Kyky tehdä huomioita tiedotusvälineiden diskurssista ei vielä riitä. Poliitiikan ja mediadiskurssin sekä toisaalta osin autonomiseksi ymmärrettyjen kulttuurin ja taiteiden kenttien monimutkainen yhteenkietoutuneisuus herättää jo monenlaisia kysymyksiä. Diskurssien tutkimista perustellaan arkikokemuksiin liitettävillä laajoilla kerrannaisvaikutuksilla: onpa kyseessä kulttuuriin tai politiikkaan tai molempiin liitettävät diskurssit, niitä tuottavia ja välittäviä mekanismeja on tarpeen analysoida. (Fairclough 1997, 238, 261, 264.)

2.4.3 Diskurssianalyysi menetelmänä

Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteeksi nousevat sosiaalisen todellisuuden usein vakiintuneet tuottamiskäytännöt, jotka pyritään purkamaan kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan yksityiskohtaisella analysoinnilla. (Jokinen et al. 2004, 9–10; Jokinen et al. 1999, 10.) Jyväskyläläisen konserttitalokeskustelun kohdalla kiinnostavaa on se, että keskustelun kohdetta ei ole olemassa konkreettisesti. Diskurssianalyttisen tarkastelun kohteeksi tulee näin selvemmin nimenomaan mielikuvien, kokemusten ja mielipiteiden seasta hahmottuvat erilaiset näkemykset ja todellisuudet, jotka yhdessä muodostavat jonkinlaisen joukon konserttitaloon liitettyjä merkityksenantoja.

On esitetty, että kielen tutkiminen on eriteltävissä tarkemmin joko kommunikaation tai kulttuurin tutkimiseksi. Edellistä tutkitaan sisällönanalyysillä, jolloin analyysin kohteena on sisältö tai prosessi, ja jälkimmäistä diskurssianalyttisesti. (Tuomi & Sarajarvi 2002, 47.) Tässä tutkimuksessa katson

kielen kommunikaatioksi, jossa kielellinen sisältö ja kielellinen prosessi ovat kuin käsikynkässä: niiden erottaminen erilleen ei tunnu kovin mielekkäältä. Sisällönanalyysi ja diskurssianalyysi sekoittuvatkin tutkimuksessani niin, että metodien välille on vaikea piirtää ehdotonta ja tiukkaa rajaa. Esitän analyysin kuitenkin diskurssien muodossa. Käyttämäni analyttiset käsitteet diskurssikäytäntö, kirjoittajasubjektin positio ja genre ovat diskurssianalyttisiä käsitteitä.

Diskurssikäytäntö on tekstin tuottamiseen ja kulutukseen vaikuttava tapa, joka muodostuu kielen ja siihen liittyvän laajemman sosiokulttuurisen käytännön välille. Toisin sanottuna sosiokulttuuriset käytännöt vaikuttavat tekstien tuottamisen ja kuluttamisen tapoihin. (Fairclough 1997, 81–82.)

Kirjoittajasubjektin positio on diskurssia käyttävän kirjoittajan ilmaisema asema, jota voisi kuvata myös julkiseksi diskurssi-identiteetiksi (Jokinen et al. 2004b, 38–49; Juppi 2004, 151). Toimittajan identiteetin rakentuminen vaikuttaa esimerkiksi toimittajan ja yleisön suhteeseen (Fairclough 1997, 166). Aineistossa esiintyvät kirjoittajasubjektin positiot on jaettavissa karkeasti kahteen pääjoukkoon: lehden toimituskuntaan kuuluvat toimittajat ja lehden yleisö.

Genre syntyy kielenkäytössä, joka yhdistyy tiettyyn käytäntöön ja jossa rakennetaan tietynlaista sosiaalista käytäntöä, esimerkiksi haastattelu–haastattelugenre ja hyödykkeiden mainostaminen–mainosgenre (Fairclough 1997, 77–78).

Fairclough (1997, 81) esittää viestintätilanteen kriittisen diskurssianalyysin viitekehyksen rakentuvan kolmesta osasta. Ytimessä on teksti, jonka ympärille tekstin tuotanto ja kulutus muodostavat diskurssikäytännön. Laajin kehys on sosiokulttuurinen käytäntö. Diskurssianalyysissa on tarkoitus eritellä viestintätilanteen kolmen eri osan – tekstin, diskurssikäytännön ja sosiokulttuurisen käytännön – suhteita (Fairclough 1997, 78).

Blommaert (2005) kuvaa Faircloughin esittämän kriittisen diskurssianalyysin viitekehystä kolmena vaiheena, kuvauksena, tulkintana ja selityksenä. Analysointi aloitetaan kuvauksesta, josta edetään tulkinnan kautta selitykseen. Ensinnä diskurssi on nähtävissä tekstin kielellisissä piirteissä. Kielellisen analyysin jälkeen tarkastellaan diskurssikäytäntöä. Tällöin kielen tuottamisen, leviämisen ja kuluttamisen tavat ja käytännöt ovat huomion kohteena. Kolmantena laaja näkökulma diskurssiin sosiaalisena käytäntönä mahdollistaa tekstin yhteiskunnallisten ulottuvuuksien pohtimisen esimerkiksi ideologian, kontrollin tai normaaliuden käsitteiden avulla. (Blommaert 2005, 29–30.)

Mäntymäki (2006, 96–97) soveltaa Faircloughin kriittisen diskurssianalyysin viitekehystä Yleisradio-tutkimuksessaan muodostamalla moninkertaisten kontekstien mallin. Tässä mallissa yhteiskunnallis-historiallinen konteksti on laajin kehys, jonka sisällä suppeampana on hahmotettavissa aineistojen syntykonteksti. Varsinaisten diskurssien konstruointi tapahtuu retorisen analyysin perusteella, jolloin tämä kielellinen taso, ”kieli ilman kontekstia”, muodostuu näiden kehyksien sisimmäiseksi osaksi.

Faircloughin esimerkit kriittisen diskurssianalyysin sovelluksista perustuvat pääasiassa britannialaiseen mediaan vuosilta 1992–1993 (ks. Fairclough 1997, 11). On huomioitava, että lähes kahdenkymmenen vuoden aikana mediakentässä on tapahtunut muutoksia. Alun perin printtilehdeksi perustetut mediayhtiöt esimerkiksi tuottavat ja toimittavat nykyään erillistä verkkomateriaalia, jonka lukemiseen tarvitaan joko vain sopivat laitteet ja internetyhteys tai joissakin tapauksissa myös maksullinen lukuoikeus. On syntynyt sähköisiä julkaisuja, jotka eivät ilmesty ollenkaan painettuna versioina. Toisaalta printtilehtiä on lopetettu, jolloin julkaisutoimintaa on saatettu jatkaa verkossa. Printtilehden asema mediakentässä on kenties muuttunut parin vuosikymmenen kuluessa, mutta sanomalehden täydelliseen katoamiseen sinänsä uskoo harva. Nuortenkin

keskuudessa journalistisesti korkeatasoinen yleissanomalehti mielletään kiinnostavaksi erikseen nuorille suunnatun sisällön tai viihteen kustannuksella (Hankala 2011, 132). Perusajatus tiedotusvälineiden kielellisestä ja diskursiivisesta vaikutusvallasta, jota Fairclough (1997, 11) teoksessaan käsittelee, on arvioni mukaan silti edelleen pätevä.

Yksittäinen kirjoittaja tuotoksineen ei yleensä ole kiinnostava diskurssianalyysin kannalta, vaan mahdollisesti eri tekijöiden aineistoa käsitellään kokonaisuutena. Diskurssianalyysissa havaintoyksikkö nähdään laajana kokonaisuutena, jossa toimintatapa ja -tilanne ovat yhteenkietoutuneita (Suoninen 1999, 29). Tämä on perusteltua, sillä esimerkiksi sanomalehdessä julkaistavien kirjoitusten – ja myös kuvien – asettelu, muoto ja sisältö eivät ole vain yhden henkilön vaikutuspiirissä. Ennen kuin lehti on lukuisten lukijoiden kulutuksessa, luettavat tekstit ja kommentit ovat saattaneet läpäistä usean eri toimijan muokkauskierroksen. Viimeiseksi teksti muokkaantuu vastaanottajan tulkinnassa.

Toimittajat, yleisö ja julkisen elämän edustajat kuten poliitikot ja järjestöaktiivit muodostavat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa tiedotusvälineiden diskurssia (Fairclough 1997, 166). Faircloughin (1997, 242) mukaan medioituneessa politiikan diskurssijärjestyksessä ilmeneviä puheääniä, diskursseja ja genrejä, vaihtoehtojen ja vaihtelun suhteita näissä sekä sitä, kuinka tietyt puheäänät, diskurssit ja genret nivELYvät toisiinsa tiedotusvälineiden tarjonnassa on tarkennettava. Tähän tehtävänantoon nojaten esitän seuraavaksi tutkimuskysymykset.

2.6 Tutkimuskysymykset

Varsinaista diskursiivista analyysia varten olen tarkentanut tutkimusongelmaa.

Esitän tutkimuskysymykset seuraavasti:

- Minkälaisia osallisia keskustelussa esiintyy?
- Minkälaisia kirjoittajasubjektin positioita keskustelussa esiintyy?
- Miten konserttitila suhteutuu kaupunkiin/kaupunkilaiseen keskustelussa?
 - Miten konserttitila rakentuu suhteessa kaupunkiin?
 - Miten konserttitila rakentuu suhteessa kaupunkilaiseen?

3 Tutkimuksen toteutus

3.1 Tutkijan esiymmärrys

Kulttuuria koskevan tutkimuksen yhtenä tehtävänä on eksplikoida intuitiivisen kokemuksen perusteella ja mukanaelämisen kautta saatu tieto. Kulttuuria koskeva tutkimus liikkuu tässä mielessä sosiaalisten toimijoiden itseymmärryksen tasolla, ja sen tehtävänä on selventää ja terävöittää tuota itseymmärrystä. (Sevänen 1998, 374–375.) Tutkijan aikaisemmat roolit suhteessa tutkittavaan ilmiöön luovat ikään kuin yhden tutkimusinstrumentin; katson, että tutkijan itseymmärryksen karttuminen on väistämätöntä, kun tutkimuksen yhtenä tehtävänä on kumuloituneen tiedon purkaminen. Kun tutkija on sisäistänyt sosiokulttuurista todellisuutta jäsentävät tulkintasäännöt tai kun hän on opetellut ne, hänellä on jo tutkimuksen alkuvaiheessa käytännössä koeteltua, samalla tosin myös täsmentymätöntä esitietoa tutkimuskohteestaan (Sevänen 1998, 373–374.)

Esiymmärrykseni tutkimuskohteesta palautuu työkokemukseen ja erilaisiin rooleihin kulttuurin kentällä. Kiinnostukseni kuntien kulttuuripolitiikkaan heräsi

korkeakouluharjoittelijana Uudenmaan taidetoimikunnassa vuonna 2007. Toimittajana olen muun muassa haastatellut säännöllisesti paikallisen orkesterin, Jyväskylän Sinfonian, esiintyjävierailijoita. Olen saanut työskennellä toimittajana melko riippumattomasti, jolloin ilmaisullisten ja nopeiden ratkaisujen tekeminen on ollut opettavaista monella tapaa. Vapauden mukana tuleva vastuu paitsi ilmaisun myös yksityisyrittäjän riskien muodossa on toisaalta osoittanut, että lisäarvon tuottaminen ja sisällöntuotanto freelancer-työnä (vaikkakin osin avustajasopimuksella) perustuu pitkälti epävarmuuden sietokyvyille ja on siksi melko raskasta, joskin itsenäisyydessään palkitsevaa. Neuvottelu alan reilua käytäntöä noudattavista palkkioista on osoittautunut työn haastavimmaksi puoleksi. Mediakentän murros, sähköisen tiedonsiirron arkipäiväistyminen sekä toimitustyön moninaistuneet muodot lienevät osin syynä tähän. Tekijänoikeuteen perustuvat ansaintalogiikat ovat lisäksi monimutkaisia ja vaikeasti hahmotettavissa. Kokemukseni mukaan taiteeseen ja kulttuuriin keskittyneitä osaamista kuitenkin arvostetaan, mutta siihen suhtaudutaan hyvin ristiriitaisesti: alan koulutusta esimerkiksi ei välttämättä arvosteta. Tämä aiheuttaa hankaluuksia oman työn ja osaamisen hinnoittelun suhteen. Toimittajana olen pohtinut omaa diskursiivista vaikutusvaltaani. Miten käsitellä konserttitilakysymystä on ollut eräs pulma, joka on tullut työtehtävissä vastaan.

Tutkimustani varten keräämäni aineisto on peräisin samasta sanomalehdestä, Keski-suomalaisesta, josta olen tutkimuksen teon aikanaikin saanut toimeksiantoja. Kun tutkimusaihe alkoi selkiintyä, tein tietoisin päätöksen siitä, etten itse nosta konserttitila-asiaa haastattelutilanteissa esiin, kuten muutamia kertoja olin aikaisemmin tehnyt. Muistan tutkimuksen ajalta kaksi tapausta, joissa haastateltava oma-aloitteisesti kommentoi tai viittasi haastattelutilanteessa konserttitila-asiaan. Nämä Keski-suomalaisessa julkaistut haastattelut eivät ole osa

aineistoani. Jätin toimittajan tehtävät tauolle vuoden 2012 ajaksi keskittyen vain tutkimuksen tekoon, jotta roolini tutkijana olisi selkeämpi ja luotettavampi.

Yhteiskunta ja kulttuuri eivät ole olemassa pelkästään tutkivan objektin ulkopuolisina kohteina tai objekteina vaan niitä jäsentävät merkitykset ja tulkintasäännöt sijaitsevat edellä esitetystä mielessä myös tutkivan subjektin tajunnassa. Yksittäinen subjekti ei voi hallita kulttuurinsa kaikkia merkityksiä ja tulkintasääntöjä, mutta tällainen rajoittuneisuus ei tee tyhjäksi sitä, että yhteiskunnan ja kulttuurin tutkija on tietyssä määrin osa sitä elämänmuotoa, jota tutkii. (Sevänen 1998, 375.) Tutkija määrittää tutkimuksensa lähtökohdat, jotka väistämättä jollain tapaa kumpuavat tutkijan kyvystä erottaa ja luoda kysymyksenasetteluja. Tutkimuksessani olen tavoitellut puolueettomuutta samalla tiedostaen, että objektiivisuus jäänee vain tavoitteeksi. Tutkija määrittää tutkimuskohdettaan eikä voi irtautua esimerkiksi omista musiikkikokemuksistaan. Tutkimuksen taustalla vaikuttavia tekijöitä on kuitenkin pyritty läpivalaisemaan ja näin tavoittelemaan avoimuuden ja rehellisyyden arvojen toteutumista (ks. Clarkeburn 2007, 101).

3.2 Aineisto

Keskisuomalainen Oyj on Helsingin pörssissä noteerattu viestintäyhtiö ja sen kotipaikka on Jyväskylän kaupunki. Keskisuomalainen on toinen Keskisuomalainen Oyj:n kustantamista maakuntalehdistä, joiden lisäksi konserni julkaisee aluelehtiä, paikallislehtiä ja kaupunkilehtiä. Yhtiön päätoimialana on sen omien verkkosivujen mukaan sanomalehtien ja verkkolehtien kustantaminen sekä sanomalehtien ja muiden painotuotteiden painaminen ja jakelu. Konsernin liikevaihto vuonna 2011 oli 108,7 miljoonaa euroa. (Internet 1.)

Keskisuomalaisen maksullinen arkisto on käytettävissä internetissä. Arkistossa voi tehdä sanahakuja sekä rajata hauissa haluamallaan tavalla ajanjaksoja ja julkaisuosastoja. Nettiarkiston kätevä selaussysteemi häviää mikrofilmien informatiivisuudelle, sillä arkiston tiedostot ovat vain osin muotoiltuja tekstitiedostoja, jolloin otsikoiden ja juttujen koko sekä luonne suhteessa painettuun lehtiaukeamaan jää huomioimatta. Tässä tutkimuksessa keskitytään nimenomaan kielelliseen sisältöön, joten kuvat, kuvatestit ja taitto rajautuvat muutenkin analyysin ulkopuolelle.

Aineiston perusteella konserttitilakeskustelua on käyty vuosikymmeniä ja useat kirjoitukset alkavatkin viittauksella vilkkaaseen keskusteluun. Kantaa otetaan myös keskustelun tapoihin ja tyyliin. Melko tiiviitä keskusteluketjuja hahmottuu erityisesti vuosina 2003 ja 2004. Keskusteluketjulla tarkoitan sanomalehden eri osastoilla julkaistuja tekstejä, jotka mahdollisesti myös keskustelevat toistensa kanssa, siis kokonaisuutta, joka erilaisista teksteistä muodostuu. Julkisen keskustelun tiivistymiksi tulkittavat jaksot erottuvat muusta aiheita käsittelevästä kirjoittelusta sillä, että lyhyen ajanjakson aikana lehden useassa osastossa ja eri tyyppisissä kirjoituksissa esillä on sama asia – konserttitila – monitahoisesti, usealla tyylillä ja erilaisia asioita painottaen. Tyypiesimerkkinä on reilun kuukauden ajanjakso, jolloin lähes joka päivä on julkaistu konserttitilaan liittyviä juttuja, uutisia ja kommentteja.

Olen valinnut vajaan 800 hakuosumaa käsittäneestä aineistosta tarkempaan tarkasteluun kaksi osakeskusteluksi hahmottuvaa kahdeksan päivän ajanjaksoa vuosilta 2003 ja 2010. Vuoden 2003 tekstit valikoituvat analyysin kohteeksi, koska tuolloin keskustelu on havaintojeni mukaan ollut kaikkein aktiivisinta. Koska vuoden 2003 tekstit ovat lähes vuosikymmen sitten kirjoitettuja, katsoin tarpeelliseksi lisätä aineistooni vertailun mahdollistavaa uudempaa aineistoa. Vuodelta 2010 ei ollut hahmotettavissa yhtä tiiviitä ja pitkiä keskusteluja kuin

vuodelta 2003. Tarkoitukseni oli kuitenkin saada edes jossain määrin toisiaan vastaavat osakeskustelut rajatuksi, joten aika eli kahdeksan päivää muodostui lopulta aineiston mekaaniseksi rajausperusteeksi. Kun keskusteluja muistuttavia ketjuja oli havaittavissa vuoden 2010 kirjoituksista, täydensin niitä tekstiviestikommenteilla. Aineistokseni valikoitunut keskustelu hahmottui näin selkeämmin, sillä muuten tekstit näyttäytyivät satunnaisina ja olivat suhteessa toisiinsa melko pitkällä aikavälillä, yli kuukauden. Rajattuani aineistoni ajallisesti, tein täydennyshaut kohdennetusti ajanjaksoille 1.10.2003–8.10.2003 ja 14.9.2010–21.9.2010 vaihtamalla alkuperäisen hakusanan konserttitalosta konserttisaliksi. Tarkistushaku tuotti vuodelle 2003 kaksi mielipidekirjoitusta ja vuodelle 2010 kaksi tekstiviestikommenttia ja kolumnin. Aineistosta on karsittu pois yksi uutinen (*Yksituumaisesti sali*, 14.9.2010), jonka yhteydessä julkaistu toimittajan kommentti, eräänlainen minikolumni on mukana aineistossa. Aineisto koostuu pääkirjoituksista, mielipidekirjoituksista, pääkirjoitussivulla julkaistuista Puheenvuoro-mielipidekirjoituksista, tekstiviestikommenteista, kolumneista ja kommentista. Aineistokokonaisuus on luonteeltaan mielipideaineistoa eli olen rajannut uutiset ja muut ajankohtaiset artikkelit aineiston ulkopuolelle. Kutsun yhtä havaintoyksikköä tekstiksi. Aineistossa on yhteensä 26 tekstiä.

3.3 Konserttitalakeskustelun analyysi ja osalliset

Niskanen (2008) kuvaa 1980-luvun loppua suomalaisten kulttuurikeskusten rakentamisen huipuksi. Tuolloin useita konsertti-, teatteri- ja kongressisaleja, mahdollisesti kirjaston sekä monitoimitiloja sisältäviä rakennuksia nousi ympäri maata – Imatralle, Espooseen, Mikkeliin, Kajaaniin, Kuopioon, Järvenpään, Hyvinkäälle, Tampereelle, Ouluun ja Vantaalle. 1980-luvun aikana pystytettiin yli 20 monitoimitaloa. Varsinaista konserttitalon rakennustyyppiä Suomeen ei ole

kuitenkaan syntynyt. Paitsi konserttisalien, myös monien kirjastojen, museoiden ja teatteritilojen suunnittelijana on toiminut Alvar Aalto. (Niskanen 2008, 139.) Näin on myös vuonna 1982 valmistuneessa Jyväskylän teatteritalossa (Niskanen 2008, 103), jonka tiloissa Jyväskylän Sinfonia pääasiallisesti konsertoi tällä hetkellä. Vuonna 1955, jolloin alkunsa sai myös Jyväskylän Kesä, alun perin musiikkikulttuurin päivät, amatööriorkesteri sai kaupunginorkesterin statuksen. Orkesteri toimi jonkin aikaa vuonna 1958 valmistuneen Jyväskylän yliopiston päärakennuksen juhlasalissa. Vuosien varrella on keskusteltu ja ehdotettu konserttisalia rakennettavaksi lukuisiin paikkoihin. (Niskanen 2008, 103.) Tätä konserttitilan suunnittelua koskeva paikallinen keskustelu on analyysini kohde.

Aloitan tekstien analysoimisen tutkimalla, millaisia tilan määreitä keskustelussa esiintyy. Vakiintuneimmat ilmaisut tilakeskustelussa ovat konserttitalo ja konserttisali, joihin viitataan teksteissä myös lyhyesti talolla tai salilla. Taloa ja salia käytetään teksteissä rinnakkain tekemättä välttämättä eroa tarkoitetaanko todellakin molempia vaihtoehtoja vai edustavatko ne kirjoittajalle yhtä ja samaa asiaa. Osassa kirjoituksissa taas seikkaperäisesti korostetaan, kuinka sali ja talo ovat nimenomaan kaksi erillistä, toisensa poissulkevaa vaihtoehtoa. Vuoden 2003 kirjoituksista neljässä käsitellään musiikki- ja taidekeskusta, mutta vuoden 2010 kirjoituksissa ei yhdessäkään enää mainita tällaista vaihtoehtoa. Sen sijaan yhdessä vuoden 2010 kirjoituksessa mainitaan useammin kuin kerran kulttuurisen hyvinvoinnin keskus, yksi suunnitelmista, joka esitetään kariutuneeksi kaupungin tonttikauppojen takia.

Konserttitalo esiintyy vielä vuonna 2003 yhdessä pääkirjoituksessa ja neljässä mielipidekirjoituksessa, kun vuonna 2010 pelkkä konserttitalo-termi on esillä enää tekstiviestikommenteissa. Jos suhteuttaa sekä salin että talon esiintymiä kirjoitusten määrään, pelkän salin mainitseminen on tyypillisempää vuoden 2010 kirjoituksille. Yhdessäkään vuoden 2003 kirjoituksessa ei käsitellä pelkästään salia. Tämä erottaa

TAULUKKO 1. Aineiston genret ja diskurssikäytännöt eriteltyinä vuosittain

Keskustelu 2003

1.10–8.10.2003 yht. 12 tekstiä

GENRE		DISKURSSIKÄYTÄNTÖ	
Pääkirjoitus	2	Pääkirjoitussivu	5
Mielipidekirjoitus	8	Mielipide	5
Kolumni	2	Kulttuuri	2

Keskustelu 2010

14.9.–21.9.2010 yht. 14 tekstiä

GENRE		DISKURSSIKÄYTÄNTÖ	
Pääkirjoitus	1	Pääkirjoitussivu	2
Tekstiviestikommentti	10	Mielipide/Lyhyet	10
Kolumni	2	Kulttuuri	2
Kommentti	1		

selkeästi vuosien 2003 ja 2010 aineistoja tekstiviestikommenttien ja mielipidekirjoitusten määrän lisäksi (taulukko 1). Vuonna 2003 pääkirjoitussivun diskurssikäytännön määrää kasvattavat mielipidekirjoitukset, jotka on nostettu Puheenvuoro-otsikon alle pääkirjoitussivulle. Muuten mielipidekirjoitukset julkaistaan omalla sivullaan otsikon Mielipide alla. Tekstiviestikommentit ovat osa mielipidesivua, jossa ne on ryhmitelty otsikon Lyhyet alle.

Olen kerännyt ja luokitellut aineistoteksteissä esiintyviä osallisia nimeämiini kategorioihin (vrt. Juppi 2004, 139–142). Osallisella tarkoitan aineistosta joukoksi tai ryhmäksi hahmottuvia instituutioita ja ihmisiä. Olen koostanut osalliset seuraavanlaisiin luokkiin:

Kaupunkipolitiikka ja kaupunginhallinto: Kaupungin johtoon, hallintoon, päätösvaltaan tai puoluepoliittiseen valtaan viittaavat ryhmittymät sekä kaupungin alaiset laitokset ja viranhaltijat kaupunginjohtajasta kaupunginvaltuustoon.

Media: Maakuntalehti tai kyseistä mediaa edustava henkilö.

Orkesteri: Orkesteri, muusikot ja yleisö.

Muut kunnalliset kulttuuripalveluinstituutiot: Taidemuseo ja kirjasto.

Arkkitehdit: Arkkitehtuurisen suunnittelutyön ammattilaisryhmä tai yksittäinen toimija (kaupunginarkkitehti).

Kolmas sektori: Jelmu, Jyväskylä Seura r.y., Alvar Aalto -seura, Jyväskylän seudun nuorisoasunnot ry, Jyväskylän konserttialin hanketuki r.y.:n puheenjohtaja.

”Ihmisyhmät”: Elämäntilanteen, iän tai muun eroavaisuuden perusteella nimetyt ryhmät: ihmiset; veronmaksaja, kuntalainen, kaikki yhteiskuntaluokat, eliitti, sivistyneistö; lapsiperheet, lapset, koulut ja nuoriso, erilaiset oppijat; vähävaraiset ja vanhukset, vanhat ja nuoret, vanhukset ja sairaat, mielenterveyskuntoutujat, tulevat sukupolvet, nykyinen sukupolvi; satunnainen vierailija, turisti.

Muut: Valtakunnalliset ja paikalliset osalliset ja yksittäiset toimijat ja viittaukset, jotka eivät sovi edellisiin luokkiin ja jotka mainitaan vain kerran. Suomi,

sivistysvaltio, Museovirasto; Technopolis, Jykes Oy, Musiikkitalo Oy, Paviljonkisäätiö, työryhmä; professori, kotiseutuneuvos.

Edellä kuvatut luokat ovat osin lomittuneita. Kaupunginarkkitehti olisi sijoitettavissa myös ensimmäiseen, muita kaupunkijohdannaisia sisältävään luokkaan, samoin kuin orkesterikin. Luokittelu tällaisenaan ei olekaan mikään ehdoton jäsennostapa, vaan sen tarkoitus on helpottaa ja avata sekä analyysin tekemistä että siitä raportoimista. Viittaan analyysissä tarpeen vaatiessa näihin kategorioihin, joiden katson osaltaan muokkaavan konserttitilakeskustelua.

4 Konserttitilakeskustelun diskurssianalyysi

Esittelen analyysissäni neljä diskurssia, jotka olen nimennyt *luottavaksi*, *epäileväksi*, *vaalivaksi* ja *poissulkevaksi diskurssiksi*. Diskurssien nimeämisessä olen huomionut sen symbolisen tason, joka keskustelussa kohdistuu konserttitilan merkityksellistämiseen, toisin sanoen nimi kuvastaa diskurssin funktiota suhteessa konserttitaloon (vrt. Juppi 2004, 151, 191). Olen pyrkinyt tiivistämään kunkin diskurssin yhteen sitä avaavaan ja selittävään lauseeseen:

- luottava diskurssi: Konserttitalo on osa kulttuurikaupunkia
- epäilevä diskurssi: Kaupungin konserttitaloinvestoinnissa ei ole järkeä
- vaaliva diskurssi: Konserttitalo on kaupunkilaisille tärkeä
- poissulkeva diskurssi: Konserttitalo uhkaa kaupunkilaisten hyvinvointia

Yhtenäisyyden ja helpomman vertailun mahdollistamiseksi tämä selittävä lause on jokaisen diskurssin kohdalla punottu konserttitalo -termin ympärille. Olen koonnut diskurssien aineksista yhteenvedon (taulukko 2). Tarkastelen diskurssien aineksia

vertailemalla niitä ja havainnollistan diskurssien eroja tarkastelemalla niitä pareittain.

TAULUKKO 2. Koonti konserttitilakeskustelun diskurssien piirteistä

	luottava diskurssi	epäilevä diskurssi	vaaliva diskurssi	poissulkeva diskurssi
kuvaus	Konserttitalo on osa kulttuurikaupungin kuvaa	Kaupungin konserttitalo-investoinnissa ei ole järkeä	Konserttitalo on kaupunkilaisille tärkeä	Konserttitalo on uhka kaupunkilaisten hyvinvoinnille
kirjoittaja-subjektin positio	–, yhdistyksen puheenjohtaja	–, päätoimittaja, valtuutettu	kulttuuritoimittaja, yksityishenkilö	valtuutettu, yksityishenkilö
vastakkainasetelma	päämäärätön poliittinen toiminta vs. julkinen, yhteinen hyvä	kulttuuri-puuhastelu vs. järkevä toiminta	”isot pojat” vs. konserttiyleisö, kulttuuripalveluiden käyttäjät	herrat, rikkaat, sivistyneistö vs. tavalliset kansalaiset, veronmaksajat
genret	pääkirjoitus, mielipidekirjoitus	kolumni, pääkirjoitus, mielipidekirjoitus	kolumni, mielipidekirjoitus, tekstiviestikommentti, kommentti	mielipidekirjoitus, tekstiviestikommentti
diskurssi-käytäntö	pääkirjoitussivu	pääkirjoitussivu	kulttuuri, mielipide	pääkirjoitussivu, mielipide
vuosi	2003	2003 ja 2010	2010 ja 2003	2010 ja 2003

Luottavaa ja epäilevää sekä toisaalta vaalivaa ja poissulkevaa diskurssia yhdistää diskurssikäytäntö, jonka tulkitsen olevan yksi avainasema diskurssin muotoutumisessa. Esimerkiksi kulttuuriosaston tekstien yleisöksi oletetaan erityisesti kulttuurista kiinnostuneet lukijat, jolloin diskurssijärjestyksen

oletusarvona on kulttuuria arvostava ja tarkasteleva ote. Pääkirjoitussivun diskurssijärjestys sen sijaan on yleisempi ja laajalle yleisölle suunnattu. Vaaliva diskurssi eroaakin diskurssijärjestyksensä vuoksi muista siten, että pääkirjoitussivu ei kuulu sen piiriin. Vaalivassa diskurssissa on kuitenkin eniten erilaisia genrejä verrattuna muihin diskursseihin.

Vaikka luottavaa ja epäilevää diskurssia yhdistää sama diskurssikäytäntö eli pääkirjoitussivun painoarvo ja yhteiskunnallinen kantaaottavuus, diskurssit eroavat toisistaan kulttuuriin liitettyjen toimintojen kuvauksessa. Vuonna 2003 luottavassa diskurssissa on esitetty kulttuuria ja siihen liitettyä konserttitaloa puolustavia näkemyksiä. Epäilevä diskurssi, jossa konserttitalo nimenomaan julkisen kaupungin viitekehyksessä asetetaan kyseenalaiseksi, koostuu pääasiassa vuoden 2010 teksteistä. Argumentaatiossa on tapahtunut siis jonkinasteista muutosta, joka tarkoittaa sitä, että konserttitaloon ja yleisesti kulttuuripalveluihin liitetty julkisen palvelun tehtävä ei ole enää vuonna 2010 esillä epäilevässä diskurssissa yhtä voimakkaasti kuin vuonna 2003 luottavassa diskurssissa. Tekstejä luottavassa ja epäilevässä diskurssissa on yhtä paljon.

Mielipide-diskurssikäytäntö hallitsee vaalivaa ja poissulkevaa diskurssia, ja jälkimmäisessä diskurssissa mielipidekirjoitukset ja tekstiviestikommentit ovat ainoat genret. Tekstiviestikommenttien määrällinen ero on näiden diskurssien välillä iso, sillä poissulkevassa diskurssissa niitä on kahdeksan, vaalivassa diskurssissa vain kaksi. Kaikki aineiston tekstiviestikommentit ovat vuodelta 2010, kun taas mielipidekirjoitukset ovat vuodelta 2003. Yleisönosaston mielipidekirjoituksissa ja tekstiviestikommenteissa sekä kulttuuriosaston kirjoituksissa kaupunkilaisuutta ilmaistaan moniäänisesti. Osassa annettuja ja otettuja rooleja tuodaan suoraan esiin suhde julkisiin palveluihin käyttäjyyden tai kuluttajuuden kautta.

Luottava ja epäilevä diskurssi ovat asetelmallisesti erilaisia kuin vaaliva ja poissulkeva diskurssi: edellä mainitut diskurssit suomivat prosesseja ja organisaatioita, jälkimmäisissä diskursseissa arviointia suunnataan enemmän henkilöihin ja "ihmisryhmiin". Tämä tulee esille vastakkainasettelussa, joka on osa diskurssien argumentaatiota.

Ristiriitaisia diskursiivisia törmäyspisteitä, jotka leikkaavat eri diskursseja, on muutamia. Huomattavin näistä lienee hyvinvointi-argumentti, joka esiintyy luottavassa diskurssissa julkisesti tuotettuna hyvänä sekä toisaalta poissulkevassa diskurssissa, jossa konserttitalo jäsentyy hyvinvoinnin uhkaksi. Myös kulttuuritoiminnan, toisaalta poliittisen toiminnan suora tai epäsuora kuvailu harrastuksenomaiseksi, epämääräiseksi touhuiluksi on ominaista jokaiselle diskurssille. Tällöin diskursseissa vasta-argumentiksi muodostuu herkästi järkevyyttä, jolla rakennetaan uskottavuutta puolustetun ja esitetyn mielipiteen tueksi.

4.1 Luottava diskurssi: Konserttitalo on osa kulttuurikaupunkia

Kolme vuonna 2003 pääkirjoitussivulla julkaistua tekstiä muodostavat konserttitilakeskustelussa kaupunkikuvan ympärille kietoutuvan luottavan diskurssin. Konserttitaloasia piiryy kaupungin arkkitehtuuriin ja kaupunkisuunnitteluun liittyvänä julkisen rakentamisen hankkeena. Fyysisesti rakennettavaksi oletetun talon tai salin rooli kaupungissa ja kaupunkikuvassa esitetään keskeisenä. Esillä on myös musiikki- ja taidekeskus, joka esiintyy sellaisenaan kertaalleen yhdessä otsikossa (*Musiikki- ja taidekeskus*, mielipidekirjoitus, 6.10.2003). Kaksi teksteistä on pääkirjoituksia ja yksi teksteistä on mielipidekirjoitus, jonka allekirjoittaja on Jyväskylän Seura r.y.:n puheenjohtaja.

Kaupunki, Jyväskylä, rakentuu teksteissä samanaikaisesti eri tasoilla ja erilaisten positioiden kautta. Kaupunki esitetään esimerkiksi toimijana henkilöimättä tai osoittamatta toiminnan toteuttajia tai toteutumistapaa tarkemmin.

Jyväskylä on viime vuodet aktivoitunut kaupunkipolitiikassaan - - (*Järkevä päätös jatkovalmisteluista*, pääkirjoitus, 8.10.2003)

Teksteissä tuodaan esiin ajallinen näkemys sekä menneestä että tulevasta esittäen samalla arvioita nykyhetkestä. Tämän voisi tulkita niin, että kirjoittajat pyrkivät asemoimaan itsensä ja mielipiteenilmaisunsa suhteessa kaupungin aikaan/tilaan ja käyttävät tätä samalla argumenttina esitetyle näkemykselleen.

Poliittinen ulottuvuus rakentuu teksteissä kaupunginvaltuuston, päättäjien ja virka- ja luottamushenkilöiden toimijuuden ympärille. Poliittista toimintaa kuvataan paikallaan polkevaksi ja jahkailevaksi ja tästä johtuen se arvotetaan huonoa mainetta tuottavaksi, negatiiviseksi asiaksi. Toimintaa kuvataan passiivimuodossa, jolloin poliittinen toiminta rakentuu nimenomaan poliittisten organisaatioiden ja ryhmittymien eikä niinkään yksittäisten henkilöiden ympärille. Päättävät elimet näytetään osaamattomina ja epäluotettavassa valossa (esim. *päättäjien heikko tahtotila, maisemattomuus, junnaava jatkumo, poukkoilu, tempoilu, arvaamattomuus, puuhastelu*). Vastaavasti kaupungin alaisuuteen jäsenyviä toimintoja esitellään pitkäkestoisina prosesseina, joissa on sisäisiä ristiriitoja. Tällöin esiin nostetut ja arvostelun kohteena olevat toimintatavat saadaan näyttämään kyseenalaisilta:

Vuosi sitten kaupunginvaltuusto innokkaana hyväksyi arkkitehtuuripoliittisen ohjelman, jota markkinoitiin kansallisesti ja kansainvälisesti ainutlaatuisena asiakirjana. Lähin tulevaisuuden toteutuskohteeksi oli musiikki- ja taidekeskus. Vuoden kuluttua hankkeesta luovutaan. Tähänastiset suunnittelukustannukset ovat kaupunginarkkitehdin kertoman mukaan noin 1 miljoona euroa. Mitä vielä

on maksamatta kilpailun voittaneille arkkitehdeille menetetyistä työstä? ⁴
(*Musiikki- ja taidekeskus, mielipidekirjoitus/puheenvuoro, 6.10.2003*)

Muuttuneet suunnitelmat katsotaan lupausten pettämiseksi ja turhan työn sallimista arvostellaan taloudellisin perustein. Arvosteltua epämääräistä poliittista toimintaa vasten tavoitteeksi nostetaan "kiihkoton" ja "vastuullinen" toiminnallisuus. Abstrakti vastuunkantamisen vaade suunnataan erityisesti suhteessa tuleviin sukupolviin, jotka toisaalta esitetään vastaanottajaksi "julkisessa rakentamisessa" välitettyyn viestiin, joka on "aikakautensa sanoma". Julkinen liitetään paitsi rakentamiseen myös tiloihin ja tonttiin.

-- [mihin] -- julkiset tilat sijoitetaan. Vastuu on kaupungin. -- Kilpisenkadun tontti on julkisen rakennuksen tontti. (mielipidekirjoitus/puheenvuoro, 6.10.2003)

Osoittamalla vastuu rakentamisesta julkisen piiriin tarkoitetaan kaupungin olevan vastuussa rakentamisen hallinnoimisesta ja toteuttamisesta erityisesti silloin, kun kyseessä on julkinen tila.

Arkkitehtuuri ja kulttuuri sulautuvat yhdeksi kaupungin julkisen toiminnan osa-alueeksi, jonka perusteluiksi jäsenyivät julkisesti tuotettu hyvä, yhteisen tahdon välttämättömyys sekä toisaalta vastuullisuus ja määrätietoisuus. Kulttuurin yhdistäminen arkkitehtonisiin teemoihin onkin tyypillistä sellaisissa kaupunki uudistuksen strategioissa, jotka perustuvat historiallisten ympäristöjen säilyttämiseen ja paikallisen perinteen vaalimiseen (Andersson 1997, 118). Toisaalta rakennettu ympäristö voidaan yhdistää eri aikoina syntyneisiin poliittisiin päätöksiin. Vastaavasti identiteettien luomiseen pyrkivä politiikka voidaan yhdistää määrättyyn sijaintiin. (Andersson 1997, 110.) Konserttitalon sijoituspaikaksi suunniteltua paikkaa pidetäänkin luottavassa diskurssissa tärkeänä juuri sen keskeisen sijainnin vuoksi. Luopuminen suunnitellusta sijainnista

⁴ Jyväskylän musiikki- ja taidekeskuksen suunnittelukilpailu 03.03.1997–15.09.1997, 344 ehdotusta (Internet 2)

kuvataan yllättäväksi käänteeksi nihkeään sävyyn viittaamalla suunnitelmien muutoksiin ikään kuin nopeaan tahtiin ja harkitsematta tapahtuviksi.

-- [O]n hämmästyttävää, että noin vain luovuttaisiin konserttitalon sijoittamisesta Kirkkopuistoon. (pääkirjoitus, 8.10.2003)

Poliittis-institutionaalista kaupunkikeskustaa pidetään julkisen vallan välineenä suhteessa kaupunkitilaan (Andersson 2009, 48). Konserttitalo katsotaan kulttuuriseksi instituutioksi, jolloin sen sijainti nimenomaan kaupungin keskeisellä paikalla katsotaan olennaiseksi osaksi itse rakennusta. Niinpä konserttitalo käsitetään luottavassa diskurssissa myös osaksi kaupunkikuvan kokonaisuutta.

Konserttitalo ja kulttuuripalvelut rinnastetaan julkisiin kulttuurilaitoksiin. Kulttuurin merkitystä ja kannatusta määritetään negatiivilla.

-- [K]ukapa ei pidä ajatuksesta, jossa kaupunginteatteri, taidemuseo ja konserttitalo sijaitsevat toistensa läheisyydessä, puiston eri laidoilla. Laadukkaat kulttuuripalvelut olisivat käden ulottuvilla. (pääkirjoitus, 2.10. 2003)

-- [K]ulttuurikaupungin kuva ei voi olla niin yksipuolinen kuin nyt näyttäytyy. (mielipidekirjoitus/puheenvuoro, 6.10.2003)

Kulttuurikaupunki määritetään ensisijaisesti kuvan ja näkymisen kautta, jolloin myös rakennuskohteen toimivuus rinnastetaan arkkitehtoniseen vaikutelmaan.

Diskursiivisesti konserttitalo rakentuu staattiseksi tilaksi, joka määritetään osaksi kaupungin kokonaiskuvaa ja laajemmin osaksi kaupunkisuunnittelua. Teksteissä ei mainita kaupunginorkesteria tai muita konsertteja, musiikkia tai tapahtumia hallinnoivia tai järjestäviä organisaatiota. Paviljonki ja Lutakko esiintyvät teksteissä viitteellisesti. Konserteissa kävijöitä, musiikinlajeja tai kulttuuritoiminnan ja -palveluiden osallisia tai käyttäjiä ei nimetä, mutta kertaalleen mainitaan "musiikin aktivistit". Kaupunkilaiset mainitaan yhdessä tekstissä kaksi kertaa. Kaupunginarkkitehti esitetään jokaisessa tekstissä aktiivisena

toimijana. Orkesteria ei mainita teksteissä, mutta viittaukset kulttuuripalveluihin voi tulkita tarkoittavan myös kunnallista orkesterilaitosta konsertteineen (vrt. museonäyttely, teatterinäytelmä).

Luottavassa diskurssissa konserttitalo nähdään sekä rakennus- että konsertti-instituutiona, jolloin sisällön eli konserttien sisällöntuottajaksi oletetaan implisiittisesti kunnallinen orkesteri. Tekstit on julkaistu pääkirjoitussivulla, joten niiden painoarvo suhteessa sanomalehden muihin osastoihin on tärkeä. Tekstigenreinä painottuvat pääkirjoitukset. Tyyllillisesti tekstit ovat tapahtumia ja asian tilaa yleistävästi kuvailevia. Kaikki tekstit on julkaistu vuonna 2003. Luottavan diskurssin symbolinen teko on konsertti-instituution olemassaoloon luottaminen ja konserttitoiminnan näkeminen osana kaupunkikulttuuria, jolloin konserttitalo katsotaan samalla osaksi kaupunkikuvaa.

4.2 Epäilevä diskurssi: Kaupungin konserttitaloinvestoinnissa ei ole järkeä

Pääkirjoitussivulla julkaistuisissa kolumnissa (vuosi 2010), pääkirjoituksessa (2010) ja mielipidekirjoituksessa (2003) argumentoidaan järkevyyden perusteella salivaihtoehdon puolesta konserttitaloa vastaan. Tekstien alussa viitataan vuosia kestäneeseen keskusteluun ja esillä olleisiin polveilevan projektin eri vaiheisiin. Tätä taustaa vasten tekstit suuntaavat konserttitalon rakentamisen punnitsemisesta salivaihtoehdon puolustamiseen. Ridellin (2009) mukaan sanomalehden paikallinen valta perustuu julkisen viestinnän organisoimiseen esityksellisissä aikatiloissa. Samalla kun lehden julkisuustilassa käsitellyt aiheet nimetään, merkityksellistetään ja kehystetään, valikoidaan ja asemoidaan toimijoita tiettyihin rooleihin. (Ridell 2009, 244.) Teksteissä viitataankin sanomalehden rooliin konserttitilakeskustelussa,

tosin lehdessä käydystä keskustelusta ei esitetä yhteenvedoa tai tarkempaa tulkintaa. Vain siihen viitataan, että aiheesta on käyty lehdessä keskustelua ja julkaistu lehtikirjoituksia.

Kaupunginalaisista osallisista teksteissä viitataan enimmäkseen kaupungin johtoon, kerran myös kaupunginvaltuustoon. Kaupunki rakentuu teksteissä poliittis-hallinnalliseksi organisaatioksi, vaikkakin melko välillisesti viittauksilla esimerkiksi budjettikauteen. Rakennushankkeen rahoitus määritetään pois kaupungin vastuulta muun tahon tehtäväksi: *Pääasiallinen rahoitus tulee siihenkin [saliin] saada muualta kuin kaupungilta* (pääkirjoitus 16.9.2010). Vuosikymmeniä kestäneeseen keskusteluun penätään painokkaasti päätöstä. Päätoimittajan kolumnissa ja pääkirjoituksen otsikossa *Yhteinen sävel vihdoin löydettävä* (16.9.2010) vaaditaan yksimielistä ratkaisua, vaikka varsinaiseen keskustelun jatkamiseen ei tarkemmin kutsutakaan, päinvastoin:

– – [M]yös kulttuuriväen on nyt valittava puolensa. Eli onko kaupungin musiikkiväki konserttisalin vai talon kannalla? (kolumni, 18.9.2010)

Päätoimittaja puhuttelee aikaisemmin julkaistua kaupunginjohtajan haastattelua lainaten kulttuurin piirissä toimivia ikään kuin paikallisena joukkona saman yhteisön jäseniä⁵. Tällaisesta ryhmän nimeämisestä ja asemoinnista välittyy mielikuva yhteisöstä, joka omaa mahdollisuuksia ja keinoja keskinäiseen keskusteluun ja kollektiiviseen mielipiteenmuodostukseen. Samassa tekstissä konserttitalo liitetään monumentaalisuuteen, kaksi kertaa varsinaisessa tekstissä sekä otsikossa *Sali ehkä tulee, ei monumenttia* (18.9.2010). Vastakkainasettelusta monumentaalisuus on tulkittavissa instituution epiteetiksi, jota vasten sali on

– – paljon edullisempi rakentamis- ja ylläpitokuluiltaan kuin erillinen arkkitehtoninen luomus. Paviljongin yhteydessä sali voi olla myös muussa käytössä. (pääkirjoitus 18.9.2010)

⁵ MOT Kielitoimiston sanakirja 2.0: *väki* 1. ihmisjoukosta, ihmisistä b. jnk yhteisön jäsenistö

Monipuolista tilankäyttöä puolletaan, mutta tekstistä ei käy ilmi, minkälainen toiminta oletetaan tilojen käyttämisen lähtökohdaksi – vaikutelma monumentaalisuudesta saa merkityksen tässä myös monotonisena. Pääkirjoituksessa (16.9.2010) pohditaan Jyväskylän Sinfonian kaupunginteatterissa pitämien konserttien täyttöastetta sekä mahdollisen salin paikkaluvun ja käyttötarkoituksen yhteyttä tunnelman syntymiseen. Muuten orkesteria tai konserttipalveluita ei teksteissä käsitellä.

Teksteistä välittyy ristiriitainen käsitys kulttuurista ja luovuudesta. Välillisesti syntyy himmeähkö kuva organisoidusta kulttuurista, mutta konserttitaloasia ja erityisesti asian käsittelytapa merkityksellistetään epämääräisen toiminnan ja tunteellisuuden kautta: *Jyväskylässä kuumimmat tunteenpurkaukset liittyvät usein kulttuuriin* (pääkirjoitus, 16.9.2010) ja *Yhteistä visiota asiasta on ollut vaikea ja liki mahdoton saada* (pääkirjoitus, 16.9.2010). Kulttuuri katsotaan kokonaisuudessaan alueeksi, joka herättää voimakkaita, jopa hallitsemattomia tunteita ja joka on toisaalta hankalasti hallittava; edes jaettua näkemystä ei ole mahdollista saavuttaa kun kyse on kulttuurista. "Erinäisten haihattelujen" ja arveluttavan sekavalta vaikuttavan toiminnan vastinpariksi esitetään järkevä ratkaisu, konserttisali.

Järkevintä olisikin, että Museoviraston Valtiontaloa koskeva suojelupäätös peruttaisiin ja kiinteistö myytäisiin "eniten tarjoavalle", joka purkaisi rötiskön ja rakentaisi paikalle korkeatasoisen asuintalon. Tällöin kaupunki saisi jatkossa merkittävät kiinteistöverot sekä tontista että rakennuksesta. Yllä olevan tiedostaen, hankesuunnitelma Paviljongin yhteyteen rakennettavasta konserttisalista on sekä taloudellisesti että toiminnallisesti järkevä. (*Konserttitaloasiassa uusia tuulia!*, mielipidekirjoitus 1.10.2003)

Hankesuunnitelman – ja samalla ilmeisesti konserttisalin – järkevyys palautuu tässä Museoviraston suojelupäätöksen perumisella spekulointiin, jolloin esimerkiksi salin toiminnallisuus jätetään konkretisoimatta. Järkevyyden sisältö rakentuukin

taloudellisen kannattavuuden ja rationaalisen hallinnan logiikalla, jonka perusteella kulttuurin kannatus nähdään myös syntyvän: *Jotten kuitenkaan leimautuisi kulttuurin vastustajaksi, niin teenpä oman rahoitusehdotuksenkin.* (emt.) Kulttuuri katsotaan joksikin, jota voi vastustaa tai kannattaa, jolloin "kulttuurin vastustajaksi" leimautumista pyritään aktiivisesti välttämään. Yksikön ensimmäisen persoonan äänellä ilmaistu huoli kulttuurin vastustajaksi leimautumisesta on mielipidekirjoituksen kirjoittaneen kaupunginvaltuutetun.

Konserttitalo erillisenä rakennuksena asetellaan salivaihtoehtoa vastaan suostuttelevaan tyyliin:

Ja kyllähän se on niin, että huikean kalliiseen eli kymmenien miljoonien eurojen monumentaaliseen konserttitaloon ei jyvaskylälaisten verorahoja ole järkevä upottaa. Mutta luovaan kulttuurin tekemiseen kaupungin kannattaa panostaa. (kolumni, 18.9.2010)

Kolumnissa "huikean kallis", "kymmenien miljoonien eurojen" ja "monumentaalinen" edeltävät konkreettiseksi kuvattuja verovaroja, "verorahoja". Tällöin verbi "upottaa" luo mielikuvan siitä, että kymmeniä miljoonia verorahoja ikään kuin konkreettisesti katoaisi vastineetta. Vastaavasti jälkimmäisessä virkkeessä euroja, rahoja tai veroja ei enää mainita, vaan luova kulttuuri katsotaan kaupungin viitekehyksessä panostamisen arvoiseksi. Edellä kuvattu konkreettinen skenaario rakennetaan abstraktia jälkimmäistä skenaariota vasten järjettömäksi. Samalla luovan kulttuurin tuottaminen merkityksellistyy joksikin, joka on konserttitalosta erillistä toimintaa.

Epäilevässä diskurssissa sali nähdään konserttitaloa järkevämpänä vaihtoehtona. Diskurssissa syntyy sisäinen ristiriita, kun salivaihtoehtoa perustellaan edullisena vaihtoehtona talolle, mutta samanaikaisesti esitetään, että talohankkeen rahoitus tulisi järjestää pois kaupungin vastuulta. Kaikki epäilevän diskurssin tekstit on julkaistu pääkirjoitussivulla, mutta tekstigenre ei ole

yhtenäinen. Epäilevän diskurssin symbolinen teko on suhtautuminen konserttitaloinstituutioon julkisena hankkeena epäilevästi, jota vasten konserttisali esitetään järkevänä ja monipuolisena vaihtoehtona. Implisiittisesti siis väitetään, että konserttitaloinvestointi ei ole järkevä.

4.3 Vaaliva diskurssi: Konserttitalo on kaupunkilaisille tärkeä

Kaupungin musiikkielämää erityisesti orkesterin ja yleisön viitekehyksessä kommentoiva *vaaliva diskurssi* muodostuu kulttuuriosaston kirjoituksista, kahdesta mielipidekirjoituksesta ja kahdesta tekstiviestikommentista, yhteensä kahdeksasta tekstistä.

Kahta kolumnia vuosilta 2003 ja 2010 yhdistää kaupungin tai muussa johtavissa asemissa olevien nimeäminen "isoiksi pojiksi". Vuoden 2003 kolumnissa kuvataan niin sanottuun kulmatonttiin liittyviä tapahtumia. Kaupungin toimintaa kritikoitaan epäjohtonmukaiseksi, toisaalta valtaapitävien toimintatavat esitetään muista piittaamattomaksi.

Isot pojat tahtovat muuttaa hyvällä paikalla olevan tontin rahaksi. Siis konserttisali nopsaan ja muka edullisesti lisäsiiveksi atomivoimalaa muistuttavalle Paviljongille. (*Mitä on ketulla kainalossa?*, kolumni, 1.10.2003)

Tekstissä kulmatontin sijainti keskeisen kirkkopuiston laidalla (*hyvä paikka*) merkityksellistetään kulttuurisen merkittävyyden ja taloudellisen tuottavuuden vastakkainasettelulla: "isojen poikien" tahto katsotaan olevan sidottu rahaan. Päättäjien toimintaa kuvataan vastuuttomaksi, mutta tarkemmin ei määritellä, viitataanko vähättelevän pilkallisella ilmaisulla "isot pojat" kaupungin johtoon vai päättäjiin. Kritiikin kohteena on epämääräisenä (*päättäjien hetkelliset päähänpistot*;

tyhmyyttä ja taitamattomuutta) esitetty toiminta. Kulttuuritoimittaja esittää epäilyjä konserttialivaihtoehdon taloudellista (*muka edullinen*) ja esteettistä (*atomivoimalaa muistuttava Paviljonki*) onnistumista kohtaan. Ilmaisuu "me kaupunkilaiset" esiintyy tekstissä kerran. Osallisuus rakentuu kahdessa kolumnissa pääasiallisesti kaupunkiorganisaation, maakuntalehden tai konserttialiyhdistyksen varaan.

Kolumni vuodelta 2010 on kokonaisuudessaan rakennettu isot pojat -vertaukselle otsikkoa (*Jyväskylän isot pojat ja konserttialipuuhaastelijat*, 18.9.2010) myöten. Konserttialipuuhaastelijoilla viitataan tekstissä tarkemmin Jyväskylän konserttialin hanketuki r.y.:een, jonka toimintaan viitataan vähättelevällä termillä puuhaastelu. Tämä korostaa kolumnin perusasetelmaa, joka perustuu mielikuvana vahvalle hiekkalaatikkovertaukselle: "kaupungin johto" toimii ylimielisesti ikään kuin viattomia, lapsenkaltaiseen rooliin pakotettuja yhdistystoimijoita kohtaan.

- - Jyväskylän kaupungin johto istutti konserttialiväen kurahaalareihin, kulttuuriväelle varatulle paikalle hiekkalaatikon laidalle ja ajoi viritetyllä satasta ohi. (kolumni, 18.9.2010)

Kaupungin toimintaa kuvataan samassa tekstissä tonttikauppojen suhteen salamyhkäiseksi (*salaa, kaikessa hiljaisuudessa, kenellekään kertomatta*). Tätä kuvausta vasten yhdistyksen työ näyttäytyy turhalta. Kulttuuritoimittaja viittaa tapahtumia kerratessaan Keski-suomalaisen tiedonvälitysrooliin kolme kertaa.

Joissakin teksteissä esillä olleet erilaiset talo- ja salisuunnitelmat ja vaihtoehdot ovat sekoittuneet toisiinsa; esimerkiksi Lutakossa sijaitsevan konserttitalon puolesta otetaan kantaa, vaikka yleensä Paviljongin yhteyteen on liitetty suunnitelma salista.

Konserttitalo Paviljongin yhteyteen. 700 paikkaa.
KONSERTEISSA KÄVIJÄ (tekstiviestikommentti, 19.9.2010)

Tekstiviestikommenteissa melko näkymättömissä olevaa konserttisaakäijyyttä käytetään tässä nimimerkkinä samaistamatta sitä sukupuoleen, ikään, yhteiskunnalliseen asemaan, ammattiin tai muuhun ryhmään, yhteisöön tai identiteettiin.

Kolumni (2003) ja uutisjutun yhteyteen kirjoitettu kommentti (2010) sekä mielipidekirjoitus (2003) rakentuvat asetelmallisesti vastinpareille tai -ryhmille, joissa toinen osapuoli on orkesteri, jokin siihen olennaisesti liittyvä toiminto tai laajemmin kulttuuri. Kolumnissa (8.10.2003) mainitaan aineiston ainoan kerran kapellimestari osallisena; orkesterin lisäksi toiminta painottuu tekstissä kaupunginhallituksen ja -valtuuston varaan. Kolumni ja mielipidekirjoitus on julkaistu 8.10.2003. Näissä teksteissä käsitellään ja arvioidaan kaupunginvaltuuston 6.10.2003 tekemää päätöstä palauttaa hallituksen valmisteleva "konserttialiratkaisu" edelleen valmisteltavaksi. Poliittisen järjestelmään liittyvän toiminnan raportointi tuo esiin kulttuurin poliittisen ulottuvuuden: paikallisen, kunnallisen orkesterin toimintaan liittyviä asioita käsitellään valtuustossa. Toimittaja raportoi valtuustokeskustelua ottaen samalla itse kantaa: *Orkesteri ja kaupungin musiikkielämä ansaitsee kunnan konserttialin* (kolumni, 8.10.2003). Tekstissä "ansaitsee" on korostettu kursiivilla. Kolumnin kieli on vertauksellista ja värikästä (*syvältä kalvava kylmä teräskynsikoura*), jota myös epämääräiseen poliittiseen toimintaan viittaava otsikko *Piste lillumiselle* korostaa. Kun poliittinen toiminta representoituu tiedotusvälineiden formaattien ja genrejen puitteissa, se esitetään valikoivasti (Fairclough 1997, 247).

Mielipidekirjoituksessa (2003) konserttitalo merkityksellistetään idealisoide n kaupunkiin kuuluvana elementtinä. Kaupunkikeskustan metafora sydän luov elävän ja lämpimän mielikuvan paikasta, johon vaikuttavan rakennuksen katsotaan sopivan paremmin kuin hankalasti saavutettavalle kuvatuksi reuna-alueelle.

Tuossa se seisoo kaupungin sydämessä, cityn koristuksena, arvokkaana monumenttina. – – [E]i mieltä ylennä veturitallien ja muiden hallien seassa rämpiminen eikä talon syrjäisyys. (mielipidekirjoitus, 8.10.2003)

Mielipidekirjoituksen otsikko *Unelma konserttitalosta keskustassa elää edelleen* (8.10.2003) liittää ja tiivistää kirjoittajan kannan sijainnista (keskusta) ja muodosta (talo) yhteen. Toinen mielipidekirjoitus (*Klassinen musiikki eliitin harrastus?* 1.10.2003) on tyyliltään toisenlainen. Kirjoittajan nimensä jälkeen lisäämä titteli ”entinen mehtäläinen” suhteessa tekstin elitismi-termiä toistavaan rakenteeseen avaa ristiriidan, jota vasten tekstin sisältö avautuu sarkastisena. Kirjoittaja pyrkii tekemään naurettavaksi väitteen, jossa klassisen musiikin harrastaminen yhdistetään elitismiin. Mielipidekirjoitus päättyy kysymykseen, joka purkaa tekstin sisäisen, johdonmukaisen sarkasmin: *Mutta kuinka elitististä olisikaan kuunnella Jyväskylän Sinfonian sointantaa oikeassa konserttisalissa?* Tulkitsen tämän niin, että kirjoittaja puoltaa konserttisalin rakentamista.

Kommentissa tila merkityksellistetään rinnakkain orkesterin ja yleisön kautta, myös otsikkotasolla: *Orkesteri ja yleisö tarvitsevat tilansa* (kommentti, 14.9.2010). Kulttuuritoimittaja merkityksellistää konserttitilan painokkaasti sekä orkesterille että yleisölle tarpeelliseksi, siis joksikin, jota ei vain haluta tai toivota. Konserttiyleisö esitetään joukkona, jonka oikeus kulttuuripalveluun syntyy veronmaksajuudesta: *Miksi konserttiyleisöä ei huomioida, he kuitenkin maksavat veroja kaupunkiin ja pitävät palveluja yllä, heilläkin on oikeus tulla kuulluksi ja palvelluksi* (emt.). Konsertit merkityksellistyvät tekstissä kunnalliseksi palveluksi. Konserttitilalle annetaan tekstissä kolme tehtävää: harjoittelutila, soittotila ja paikka, ”jossa nauttia musiikista”. Musiikki kuvataan nautinnon kohteeksi, toisin sanoen asiana, josta nauttiminen sijoitetaan tiettyyn paikkaan.

Vaalivassa diskurssissa esillä on orkesteri sidosryhmineen. Symbolisesti vaaliva diskurssi pitää arvossa orkesteria, konsertti-instituutiota ja puoltaa, vaikka

ei välttämättä joka tekstissä kovin suoraan, konserttitalon tai -salin rakentamista. Tähän viittaavat esimerkiksi ilmaisut ”kunnon” ja ”oikea” sali. Kaupunkilaisuus liitetään veronmaksajuudesta syntyvään oikeuteen (palvelu-)instituutioon eli kunnallisen orkesterin tuottamiin konsertteihin sekä tilaan. Genrenä vaalivassa diskurssissa painottuvat kolumnit. Kaupungin osallisuus asiassa rakentuu johtavassa asemassa olevien sekä poliittisten elimien kautta ja tekstien sävy on näitä osallisia arvosteleva. Diskurssikäytännöissä korostuvat kulttuuri ja mielipide.

4.4 Poissulkeva diskurssi: Konserttitalo uhkaa kaupunkilaisten hyvinvointia

Neljässä mielipidekirjoituksessa vuodelta 2003 ja kahdeksassa tekstiviestikommentissa, kaikki vuodelta 2010, konserttitila merkityksellisestään arkipäiväisen tavallisuuden, toisaalta kunnallisten peruspalveluiden ulkopuolelle. Yhdessä tekstissä viitataan konserttipalveluihin, mutta muuten niitä tai orkesteria ei mainita. Argumentaatiossa toistuvat asioiden tärkeysjärjestykseen vetoaminen ja hyvinvointi: *Ei konserttitaloa asukkaiden hyvinvoinnin kustannuksella* (otsikko, mielipidekirjoitus, 4.1.2003) ja *Sosiaali- ja terveyspalvelut konserttitaloa tärkeämpiä* (otsikko, mielipidekirjoitus, 7.10.2003). Molemmissa otsikoissa ja teksteissä asetetaan vastakkain konserttitalo ja kaupunkilaisten hyvinvointi, johon peruspalveluiden järjestäminen liitetään. Kaupungin järjestämät julkiset palvelut ja ja talon rakentaminen rinnastetaan niiden välillä nähdyssä resurssikilpailussa. Esimerkiksi lääkärijärjestelmään kohdistuneiden muutoksien syyksi esitetään ”eliitin vapaa-ajan vietto”.

Suomessa pitäisi olla maailman kehittyneimpiin kuuluva sosiaali- ja terveydenhuolto. Sen pitäisi vastata sivistysvaltion kriteerejä. Tässä kaupungissa kuitenkin ns. sivistyneistö haluaa konserttitalon, vaikka sosiaali- ja terveystalolta joudutaan leikkaamaan jatkuvasti. (mielipidekirjoitus, 7.10.2003)

Vastakkainasettelussa epämääräisenä esitetty varakas, hyvinvoiva ja valtaomaava eliitti vaarantaa vaatimuksillaan arkisen, yhteisen ja julkisen yhteisen hyvän. Alasuutari (2007) nimeää arkipäivän normatiivisuuden yhdeksi diskursseissa ilmenevien normien muodoksi. Tapojemme ja muiden käyttäytymistä koskevien odotusten kautta määrittelemme sitä ihmisyyhteisöä, johon kuulumme ja samaistumme. Ennakko-odotusten rikkominen saattaa koskettaa meitä syvästi ja siksi joutua normatiivisen arviointimme kohteeksi. (Alasuutari 2007, 69.) Tavalliseksi määrittäminen on myös tehokas ja tunnistettava negatiivisen kategorisaation vastustamisen tapa (Jokinen et al. 2012, 215). Konserttitaloa arvostellaan teksteissä asetelmassa, jossa tavallisen kansalaisen arki katsotaan uhatuksi.

Mikseivät Jyväskylän rikkaat itse rahoita konserttitaloa, jos sitä tarvitsevat?
LEIPÄÄ VAI SIRKUSHUVEJA (tekstiviestikommentti, 21.9.2010)

Nimimerkki tehokkaana, vaikkakin sovellettuna (vai<ja) intertekstuaalisena metaforana (vrt. Mäntymäki 2006, 143) yhdistettynä uskomukseen konserttitalon oletetusta käyttäjäryhmästä merkityksellistä yhdellä kysymyksellä konserttitalon kulttuurihyödykkeen kaltaiseksi tuotteeksi, joka on käyttäjiensä ostettavissa ja rahoitettavissa.

Tekstiviestikommenttien nimimerkit *TODELLINEN ARKI* (21.9.2010) ja *VERONMAKSAJA* (16.9.2010) toistavat teemaa, joka on mielipidekirjoituksissakin vahva: päätöksentekijöille ja valtuutetuille osoitetuissa viesteissä, joissa vaaditaan "arvokeskustelua", "vastuullisia valintoja" ja "jämmäkkää otetta", argumentteina käytetään kuntalaisuutta, veronmaksajuutta, tavallista kansalaisuutta ja

kaupunkilaisuutta. Konserttitalon katsotaan vaarantavan veronmaksajan etua ja tavallisen kansalaisen oikeuksia: *[K]aupungin johto on törkeän välinpitämätön ja piittaamaton kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja palveluiden suhteen* (mielipidekirjoitus/puheenvuoro, 3.10.2003). Näitä kriittisiä äänenpainoja voisi selittää sillä, että julkista säätelyä ja palvelua kannatetaan sitä enemmän, mitä selkeämmin jokin palvelu mielletään perustarpeeksi (Mäntymäki 2006, 15).

Konserttitaloa ei vastusteta poissulkevassa diskurssissa suoraan, vaan se nimetään tärkeäksi asiaksi, jota oikeastaan kannatetaan, mutta muut asiat asetetaan tärkeydessään edelle ja merkityksellistetään vielä tärkeämmiksi:

Nautin mielelläni konserttipalveluista kohtuullisin kustannuksin rakennetussa ympäristössä. Mutta vielä tärkeämpänä pidän esimerkiksi sitä, että erilaiset oppijat saavat tueksi kouluavustajansa, vanhukset ja sairaat laadukkaan hoitonsa, mielenterveyskuntoutujat mielekkään ja toimintakykyä ylläpitävän toimintansa jne. (mielipidekirjoitus/puheenvuoro, 4.10.2003)

Kulttuurinautinnon ehdoksi rakentuu tekstissä kustannustehokkuus. Vastustus puretaan kääntämällä konserttitalo tarpeelliseksi ja kannatettavaksi asiaksi, jolloin varsinaiseksi vastustamisen syyksi voidaan nimetä taloudelliset syyt: *Konserttitalo tarvitaan, mutta se ei ole tällä hetkellä tärkein sijoituskohde* (mielipidekirjoitus, 7.10.2003). Poissulkevassa diskurssissa ristiriita syntyy konserttitalon kannattamisen esiintuomisessa, koska samalla perustellaan miksi konserttitaloa käytännössä vastustetaan. Konserttitalon vastustaminen mielletään kielteiseksi asiaksi, jolloin irrottautuminen ennakolta kulttuurisesti kielteisesti määrittyvistä kategorijäsenyydestä (Jokinen et al. 2012, 219) katsotaan tarpeelliseksi.

Poissulkevassa diskurssissa konserttitalosta muodostuu uhka kaupungin vastuulla olevien peruspalveluiden suhteen. Toisaalta hahmottuu kuva kulttuurihyödykkeestä, joka markkinoiden on mahdollista tuottaa. Mielipidekirjoitus, jonka alakategoriaksi tekstiviestikommentti on luettavissa, on ainoa genre poissulkevassa diskurssissa. Neljässä mielipidekirjoituksessa on

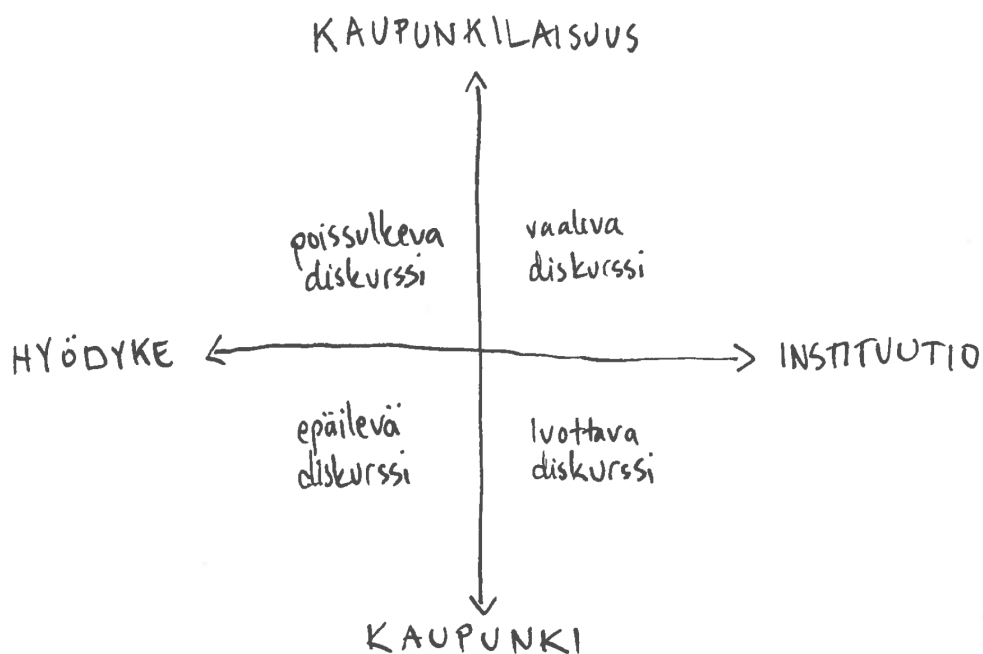
kirjoittajan nimi alla ja yhdessä on nimen lisäksi titteli valtuutettu ja puolue (SKP).
Tekstiviestikommenteissa on nimimerkit. Symbolisesti poissulkeva diskurssi sulkee selkeästi konserttitalon osin palveluna osin rakennettavana instituutiona ulos kunnallisten peruspalveluiden piiristä. Konserttitalo jäsentyy diskurssissa peruspalveluiden sekä hyvinvoinnin uhkakuvaksi.

5 Kaupunki ja kaupunkilaisuus konserttitilakeskustelussa

Tässä luvussa analysoin konserttitilakeskustelua kokonaisuutena ja puran diskurssien suhdetta kaupunkiin ja kaupunkilaisuuteen. Kaupungilla viittaa kollektiiviseen ja kaupunkilaisuudella individualistiseen näkökulmaan Mäntymäen (2006, 307) jaottelua kuluttajuuden ja kansalaisuuden diskursseista soveltaen. Pysin asettamaan konserttitilakeskustelun näin osaksi laajempaa yhteiskunnallista ja kulttuurista viitekehystä. Esitän, että jokainen diskurssi muodostaa omanlaisen tulokulman konserttitilakysymykseen eli suhteen kaupunkiin ja kaupunkilaisuuteen (kuvio 3). Tämä tulkintani konserttitilakeskustelun diskurssien sijoittumisesta suhteessa kaupunkiin ja kaupunkilaisuuteen pohjautuu yksityiskohtien yleistyksen.

Kaupungin viitekehyksessä keskusteluaihe hahmottuu hankkeena ja rakennuksena. Kaupunkilaisuuden kirjavia kuvauksia yhdistää julkisen palvelun

käyttäjäjyys/kuluttajuus -teema. Luottavassa diskurssissa konserttitalon suhde kaupungin kokonaiskuvaan ja suunnitelmallinen hallinta korostuvat. Epäilevässä diskurssissa painotetaan salivaihtoehtoa sekä kaupungin ulkopuolista rahoitusta – taloudellista rationaalisuutta. Vaalivassa diskurssissa korostuu konserttitilan tarve ja oikeus ansaittuun palveluun. Poissulkevassa diskurssissa, jossa konserttipalvelut rajataan julkisen palvelun piirin ulkopuolelle, konserttitaloa ei ehdottomasti tyrmätä, mutta ei myöskään katsota tarpeelliseksi.

KUVIO 3. Konserttitilakeskustelun diskurssien sijoittuminen suhteessa kaupunkiin ja kaupunkilaisuuteen

Luottavaa ja epäilevää diskurssia yhdistää näkökulma, jossa konserttitaloa tarkastellaan kollektivistisen kaupungin viitekehyksessä. Poissulkevassa ja

vaalivassa diskurssissa konserttitaloa käsitellään individualistisen kaupunkilaisen näkökulmasta. Toisaalta luottava ja vaaliva diskurssi sekä epäilevä ja poissulkeva diskurssi muotoutuvat toisiaan vastaaviksi, osin samaa perusargumentaatiota noudattaviksi näkökulmiksi. Edellä mainituissa diskursseissa konsertti-instituutio ja konserttitila rakentuvat selkeästi julkisen piiriin, julkiseksi kulttuuripalveluinstituutioksi ja julkiseksi rakennukseksi. Jälkimmäisissä diskursseissa konserttitila piirtyy heikosti vasten julkista. Konserttitalo hahmottuu kulttuuripalveluhyödykkeeksi, jonka tuottaminen katsotaan kuuluvan markkinoille, ei julkisen piiriin. Poissulkevassa diskurssissa tosin julkiset peruspalvelut ovat pinnalla, mutta konserttitalo merkityksellistetään nimenomaan julkisten palveluiden uhkaksi. Tällöin torjunta kohdistuu nimenomaan rakennettavaan tilaan, rakennukseen, ja torjunnan suunta on tavallaan julkisen piiristä poispäin. Epäilevässä diskurssissa konserttitalo ja -instituutio kyseenalaistetaan julkisena konseptina, jolloin yksityisesti rahoitetun konserttitalin promovoiminen on diskurssissa voimakasta.

Instituution merkitys julkisesti tuotettuna ja toisaalta hyödykkeen merkitys markkinoiden tuottamana on muodostettu tässä esityksessäni yksinkertaistavaksi vastakkainasetteluksi. Käytännössä kaupunkitilassa tällaisten erottelujen tekeminen on problemaattista. Andersson (2009, 55) esittelee julkisen välitilan käsitteen, jolla kuvata julkisen ja yksityisen tilan yhdistelmää tai epämääräisesti hahmottuvaa tilan hallintaa. Näiden välitilojen tuottamisessa globaaleilla markkinoilla on keskeinen rooli. Nykyisessä kaupunkikehityksessä kasvava määrä julkisista kaupunkitiloista on vähemmän julkisia ja samanaikaisesti yhä suurempi osa kaupunkielämästä tapahtuu yksityisissä tiloissa. Andersson yhdistää tämän kehityksen siihen, että kaupungin rakenteellisessa uusiutumisessa symbolisen pääoman rajat ja rakenteet eivät koske pelkästään kulutushyödykkeitä vaan koko rakennettua ympäristöä. Näin yksityisen ja julkisen tilan suhde hämärtyy kaupunkikeskustoissa. Andersson

(2009, 56) jopa väittää, että kaupunkitilan kokemista ohjaa ihmisen suhde kulutukseen. Toisesta suunnasta katsottuna arkkitehtuuri kaupallistuu, kun markkinat korostuvat suhteessa paikkoihin.

Tilan omistajuus ei ole välttämättä luettavissa tilasta kovin herkästi, se on jotakin, joka täytyy kenties jollakin muulla tapaa tietää – jos tällaista tietoa nyt ylipäättään pidetään tärkeänä. Harvey (1989, 220–221) liittää spatiaalisten käytäntöjen verkossaan monumentaalisuuden ja rituaaleille rakennetut tilat, omaisuuden ja omistamisen sekä toisaalta pelon tilat tilan kontrolliin. Tilan käyttöön ja omaksumiseen kytkeytyvät muun muassa sydän ja koti. On ymmärrettävää, että luotettua tuttua ja turvallista puolustetaan ja vaalitaan, vaikka kyseessä olisi tila. Yhtä lailla on selvää, että uhkaavaksi koettu saa aikaan pelon tilan ja vieraantuneisuuden tunteen. Konserttitilakeskustelu on kokonaisuudessaan tulkittavissa konfliktiksi, joka syntyy tällaisista erilaisista, jopa vastakkaisista tavoista määrittää ja käsittää tilaa ja paikkaa, joka liitetään konserttitoimintaan. Konserttitila merkityksellistetään keskustelussa siis ristiriitaisesti.

Torien ja aukoiden korostaminen erilaisilla elementeillä, kuten monumenttirakennuksilla, yhdistyy kansainväliseen kaupunkirakentamisen ja kaupunkisuunnittelun perintöön (Andersson 2009, 52). Tähän perintöön konserttitalokin on suomalaisen esitystaidejärjestelmän erityispiirteet huomioiden joiltakin osin liitettävissä. Koska konserttitalon käsittäminen julkiseksi rakennukseksi näyttäisi kuitenkin olevan ristiriitaista, julkinen välitila voisi olla yksinomaan julkista tai yksityistä kuvaavampi käsite epämääräisesti jäsenyvän konserttitilan kuvaamisessa.

Tulkittaessa tiedotusvälineiden tekstejä kuin sosiokulttuuristen muutosten herkkää mittaria, jotka ilmentävät alustavia, keskeneräisiä ja ristiriitaisia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia muutoksia (Fairclough 1997, 73), olisi kenties tarpeellista ensiksi

määrittää ne piirteet, jotka ovat yhteiskunnallisissa keskusteluissa toistuvia. McGuigan (2004) katsoo, että väittely kulttuurista rakentuu usein elitismien ja populismin vastakkainasettelulle. Molemmilla puolin asema rakentuu enemmän sen suhteen, mitä vastustetaan kuin sen mukaan, mitä puolustetaan, jolloin sekä "elitismi" että "populismi" määrittyvät negatiivisesti. On yleisesti hyväksyttävämpää määrittää positionsa populistiseksi kuin olla polttomerkittynä elitistiksi. (McGuigan 2004, 114.) Konserttitilakeskustelussa tällainen elitismi vastaan tavallisuus – dikotomia on osin nähtävissä, vaikkakaan ei jokaisessa tekstissä. Sevänen (1998) puolestaan väittää, että kulttuuria jäsentänyt taide/arki -jäsenitys on menettänyt merkitystään. Taidejärjestelmän osajärjestelmillä, kuten orkesterilla, on yhteisiä ja päällekkäisiä alueita muiden sosiaalisten järjestelmien kanssa. Joukkotiedotusvälineiden kautta tietyt taidemuodot liittyvät kiinteästi arkisiin elämismailmoihin. (Sevänen 1998, 149.) Aineiston perusteella kuitenkin näyttää, että vastustettaessa julkista kulttuuripalveluinstituutiota, orkesteriin, liitettyä rakennushanketta vetoamalla nimenomaan tavalliseen arkeen, jopa tässä nimenomaisessa muodossa, pidetään tärkeänä argumenttina – tai ainakin niin tärkeänä, että sitä käytetään sanomalehden mielipidepalstalla julkaistavan tekstiviestikommentin nimimerkinä. Orkesteri ei ollut keskustelussa juurikaan esillä.

Sosiaaliset järjestelmät perustuvat merkityskategorioiden ja tulkintasääntöjen varaan. Yhteisöllisesti muotoutuneet säännöt ohjaavat sitä, millaisen funktionaalisen merkityksen ihmiset liittävät johonkin ilmiöön tai toimintaan, mitkä ilmiöt he koodaavat politiikaksi, mitkä tieteeksi, mitkä taiteeksi ja mitkä kasvatukseksi. Nuo säännöt eivät kuitenkaan ole aina niin yksiselitteisiä, että niitä sovellettaisiin yhdenmukaisella tavalla. Ihmiset eivät myöskään ole aina yksimielisiä siitä, millaisten sääntöjen avulla ilmiötä, toimintoja ja kulttuurituotteita tulee luokitella. Nämä varaukset pätevät erityisesti taiteeseen, ilmiökenttään, jonka

rajat on kodifioitu heikosti. Koska nykyaikaisissa yhteiskunnissa esiintyy harvoin vain yhtä ja kaikkien hyväksymää taidekäsitystä, kulttuurituotteiden luokittelemisessa taiteeksi on konkreettisesti mielessä kyse määrittelyvallan käytöstä. (Sevänen 1998, 376.) Toisaalta ei vain julkisia päätöksiä tehtäessä vaan myös yksilöllisiä kulutusvalintoja muodostettaessa törmätään väistämättä kulttuurin rajaamistehtävään, jolloin yhteys määrittelyvaltaan saattaa jäädä tiedostamattomaksi eikä tätä yhteyttä näin välttämättä ymmärretä ollenkaan tai koeta tärkeäksi. (Kangas & Kivistö 2011, 34.)

Huomionarvoista julkisen keskustelun kannalta on, vaikka ei kovinkaan yllättävää, vuodesta 2003 vuoteen 2010 tapahtunut muutos: konserttitilakeskustelussa mielipidekirjoitusten korvautuminen tekstiviestikommenteilla näytti pienen aineiston perusteella olevan todellinen ilmiö. On tärkeää, että julkinen keskustelu elää teknologisten muutosten muassa. Vaikka osa lyhyistä viesteistä on vaikeasti tulkittavissa ja nimimerkkikäytäntökin on osin kyseenalainen, olen silti maltillinen tekstiviestikommenttien määrittelyvallan tyhjäksi osoittamisessa.

Yleisemmin katsottuna jako legitiimiin yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja pelkkään mielipiteenilmaisuun pyrkivään viestintään on hankalasti osoitettavissa. Raja piirtyy kuitenkin viestintävälineen, subjektien puhevallan ja auktoriteetin rakentumisen kautta. Mäntymäki (2006, 302–303) kirjoittaa, että populaarien diskurssien kutoutuminen osaksi yhteiskunnallis-kulttuurisia valta/tiedon muodostumia tarkoittaa sitä, että ei voida lähtökohtaisesti olettaa ei-institutionaalisten (populaarien) diskurssien erottuvan sisällöllisesti legitiimeistä institutionaalisista diskursseista. Sen sijaan voidaan olettaa, että nämä laajempiin yhteiskunnallis-kulttuurisiin hahmotustapoihin kiinnittyvät diskurssit eroavat toisistaan subjektien puhevallan ja auktoriteetin rakentumisen suhteen. Institutionaalisten ja populaarien diskurssien voidaan olettaa viime

vuosikymmeninä sekä lähentyneen toisiaan että sekoittuneen keskenään. Näin ollen jyrkän erottelun tekeminen populaarien ja institutionaalisten diskurssien välille palveleekin lähinnä vakiintuneita institutionaalisia valtakeskittymiä, sillä tällainen erottelu tukee epäsuorasti oletusta legitiimien diskurssien rationaalisuudesta ja populaarien diskurssien irrationaalisuudesta.

Julkinen keskustelu erilaisista kulttuuria koskettavista ja sivuavista aiheista on aktiivista ja moniäänistä. Kulttuuri kiinnostaa ja liikuttaa laajalla skaalalla. Kiinnostavaa, mutta haastavaa onkin selvittää, missä ja miten hahmottuvat erilaisten keskustelukulttuurien törmäyskohdat. Näitä törmäyskohtia on havaittavissa konserttitilakeskustelussa, jossa diskurssien argumentaatiot perustuvat ja kiinnittyvät erilaisiin kulttuurisyhteiskunnallisiin yhteyksiin. McGuiganin (2004, 56–60) jaottelu kolmesta kulttuuripolitiikkaa perustelevasta diskurssista eli valtiosta, markkinoista ja kansalaisyhteiskunnasta ei suoraan istu konserttitilakeskustelun diskurssidimensioihin. McGuiganin jaottelun soveltaminen tuo kuitenkin kolmannen ulottuvuuden lisää konserttitilakeskustelun diskurssien sijoittumiseen suhteessa kaupunkiin ja kaupunkilaisuuteen niin, että valtion sijaan yksi diskursseista on kaupunki. Katson, että markkinat-diskurssi sekoittuu poissulkevassa diskurssissa kansalaisyhteiskunta-diskurssiin ja epäilevässä diskurssissa kaupunki-diskurssiin. Luottavaa diskurssia vastaa kaupunki-diskurssi. Vaaliva diskurssi on sekoitus kansalaisyhteiskunta-diskurssia ja kaupunki-diskurssia.

Konserttitilakeskustelu on kuvattavissa neuvotteluksi, jossa kulttuurin hyväksyttävistä muodoista ja tavoista sekä kaupungin ja kaupunkilaisen suhteesta kiistellään moniulotteisesti ja sosiokulttuurisesti hahmottuvissa, keskenään ristiriitaisissa diskursseissa. Tällainen keskustelu, tai vuoropuhelu Räsästä (1994) lainaten, havainnollistaa sitä, miten kaupunkilaiset ymmärtävät, rajaavat ja tulkitsevat kaupunkiaan. Tällöin olennaista on ihminen ja hänen tulkintansa tilasta.

Tilan ohella meille syntyy ymmärrys ajasta, kuten urbaanista ajasta, virallisesta ajasta, subjektiivisesta ajasta tai etnisestä ajasta. Näin syntyy – ei vain yksin kaupunkikuvaa – vaan monia kaupunkeja kaupungin sisällä. (Räsänen 1994, 199–200.)

6 Päättäntö

Olen tarkastellut tässä tutkimuksessa Keski-suomalainen-maakuntalehdessä käytyä konserttitilakeskusteluksi kutsumani kohdetta. Tutkimuksella pyrittiin vastaamaan kysymykseen miten ja millaiseksi konserttitila rakentuu julkisessa keskustelussa. Diskursiivisesti analysoidusta aineistosta muodostettiin neljä diskurssia, joista luottavan ja vaalivan diskurssin katsottiin kytkevän konserttitilan julkiseen kulttuuri-instituutioon. Poissulkevassa ja epäilevässä diskurssissa konserttitalo liitettiin markkinoiden mahdollisesti synnyttämään kulttuuripalveluhyödykkeeseen.

Neuvottelu kaupunkikulttuurin ominaispiirteistä on jatkuva prosessi. Kun keskustelun kohteena on abstraktisti kulttuuri, hämärän peittoon usein jää, mitä sillä itse asiassa missäkin yhteydessä oikeastaan tarkoitetaan. Kulttuuria kuitenkin kannatetaan usein julkisessa keskustelussa vain – ja ainoastaan – periaatteessa tai vain joihinkin tiettyihin ehtoihin nojaten. Leimautumista kulttuurin vastustajaksi pyritään silti aktiivisesti välttämään. Toisinaan taas kulttuurin merkitys niin läpeensä välineellistetty, että sen moniulotteisuus ja erityisesti kulttuurituottamisen käytännön ongelmat, esimerkiksi ohjelmistovalintojen realismi, hämärtyvät.

Tällaisessa asetelmassa saadaan harvemmin aikaan sellaista keskustelua, jossa punnittaisiin esimerkiksi eri taide- ja kulttuurimuotojen erilaisia edellytyksiä ja muotoja.

Kulttuurin ja taiteen kokemiseen liittyy vahvasti henkilökohtaisen kokemuksen ulottuvuus, jota voi olla hankala sanallistaa, soveltaa tai edes tunnistaa, jos ei ole tässä harjaantunut tai ole koko asiasta edes järin kiinnostunut. Kulttuurista asiantuntijuutta ei automaattisesti tunnusteta: olen itse ollut tilanteessa, jossa toimeksiantaja on kieltäytynyt korottamasta palkkioitani vedotessani korkeakoulutukseen. Muun muassa edellä kuvatun kaltaiset tilanteet ovat saaneet minut pohtimaan kulttuurikäsitteiden käytännön vaikutuksia laajemmin. Vaikka julkisen päätöksen tai yksilöllisen kulutusvalinnan tekijä(t) ei(vät) tunnistaisi omaavansa mitään erityistä kulttuuri- tai musiikkikäsitteistä, käsite tai kokemus oletettavasti vaikuttanee päätösten tai valintojen tekemiseen. Toisaalta voi olla, että päätös tai valinta jää tekemättä, siihen ei haluta ottaa kantaa tai se on yhdentekevää, koska omaa kulttuurikäsitteistä tai mieltymystä ei osata, haluta tai ole tarvetta julkisesti esittää. Kyse voi olla myös siitä, että "kulttuurituotteiden valmistusprosessia" tai luovaa prosessia ylipäättään ei hahmoteta käytännössä.

Tilojen käyttö ja suunnittelu on jo osa tilan tuottamista ja määrittelyä. Ei ole yhdentekevää, miten määrittelemme, tuotamme ja käytämme tiloja ympärillämme. Olisikin tärkeää käydä keskustelua siitä, miten rajanvetoja tehdään esimerkiksi yksityisen ja julkisen välillä. Musiikki- ja kulttuurituloista ja tietenkin niihin liittyvästä ohjelmatuotannosta olisi hyvä keskustella, edelleen. Keskustelun organisointi käytännössä konkreettista paikallista toimintaa kohti onkin eräs haaste, jonka painoarvoa lisää julkiseen suunnittelutoimintaan kohdistetut avoimuusperiaatteen vaatimukset.

Toisaalta ei vain keskusteluun aktivointi vaan myös keskustelun analysointi on tärkeää. Konserttitilakeskustelun analysointi osoittaa, että yksioikoinen puolesta tai vastaan -jaottelu on riittämätön kuvaamaan diskurssien välille syntyviä monitahoisia jännitteitä.

Kytkin konserttitilan tässä tutkimuksessa tarkoituksellisesti orkesterilaitokseen ja konsertti-instituutioon. Konserttitilan suunnittelussa ei kuitenkaan pitäisi soveltaa yksinomaa tätä näkökulmaa. Otaksun, että musiikillista toimintaa varten suunniteltu tila olisi lähtökohtaisesti kiinnostava mahdollisuuksien arena monenlaisille (musiikki-)tapahtumille ja ylipäättään esittäville kokoonpanoille. On kuitenkin huomioitava, että esimerkiksi kuoroille ja muille puoliammattimaisesti toimiville ryhmittymille ja yhdistyksille korkeat tilavuokrat saattavat muodostua kynnyksysymykseksi tilan käyttöönotossa. On myös hyvä olla tietoinen siitä, että nykysäveltäjille musiikin esitystila – on se millainen tahansa – voi olla yksi sävellyksellinen parametri. Tällöin sävellystä voidaan ajatella eräänlaisena tilan käytön suunnitelmana; kyse ei ole enää niinkään (yksilöllisen) graafisen opuksen ja sen ideaalin sointikuvan luomisesta, vaan (yhteisöllisen) elävän tapahtuman rakentamisesta (Heiniö 2009, 4).

Tutkielmani päätökseksi joudun toteamaan, että näen musiikkia koskevat kysymysasetelmat melko henkilökohtaisina. Tutkimuksellisesti musiikin suhde julkiseen ja yksityiseen on silti edelleen kiinnostava laaja teema, johon liittyen tarkempia kysymyksenasetteluja olisi tärkeä muodostaa jatkossakin.

Tutkimuskohteenani olleen konserttitilakeskustelun diskurssit muodostin yksinkertaistetuiksi väitteiksi siitä, minkälaisia merkityksenantokokonaisuuksia niissä suhteessa konserttitaloon muodostuu. Musiikin ja musisoinnin erilaiset muodot, lajit, tyyli tai muut monitahoiset musiikillisen toiminnan ulottuvuudet eivät keskustelussa olleet juurikaan esillä. Tämän vuoksi haluan nostaa esiin sen, että musiikkia toimintana, esimerkiksi soittamisena, voidaan itsessään kuvata

jonkinlaiseksi henkilökohtaiseksi tilaksi. Tutkielman alussa lainasin ruotsalaisen Tomas Tranströmerin runosta *Allegro* säkeen, jossa musiikki vertautuu lasitaloon. Kokonaisuudessaan runo alkaa yksikön ensimmäiseen persoonaan taivutetulla verbillä 'soitan'. Tulkitsen musiikin allegorian, lasitalon, avautuvan tässä runossa yksilön näkökulmasta. Runosäkeessä musiikki vertautuu lasitaloon sekä aktiviteettina, konkreettisenä abstraktiona että subjektiivisena kokemuksena. Tällä perusteella voisi väittää, että musiikki on toiminnallinen tila ja toisaalta, tilallista toimintaa.

Lähteet

- Alasuutari, P. (1995) *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino. 3. painos.
- Alasuutari, P. (2001) *Johdatus yhteiskuntatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Alasuutari, P. (2007) *Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus* (K.Koskinen ja työryhmä suom.). Helsinki: Gaudeamus. Alkuperäisjulkaisu 2004.
- Alhanen, K. (2007) *Käytännöt ja ajattelu Michel Foucault'n filosofiassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Andersson, H. (1997) Kulttuuri ja paikan politiikka kaupunki uudistuksessa. Teoksessa T. Haarni, M. Karvinen, H. Koskela & S. Tani (toim.) *Tila, paikka, maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Tampere: Vastapaino, 107–128.
- Andersson, H. (2009) Kaupungin julkisen tilan globaali ulottuvuus. Teoksessa S. Ridell, P. Kymäläinen & T. Nyysönen (toim.) *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampere: Tampere University Press, 41–59.
- Bianchini, F. (1993a) Remaking European cities: the role of cultural policies. Teoksessa F. Bianchini & M. Parkinson (toim.) *Cultural policy and urban regeneration. The West European experience*. Manchester: Manchester University Press, 1–20.
- Bianchini, F. (1993b) Culture, conflict and cities: issues and prospects for the 1990s. Teoksessa F. Bianchini & M. Parkinson (toim.) *Cultural policy and urban regeneration. The West European experience*. Manchester: Manchester University Press, 199–213.
- Blommaert, J. (2005) *Discourse: a critical introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. (2007) *Tutkijan arkipäivän etiikka*. Tampere: Vastapaino

- Schroeder, M. D. (1999) Concert halls: from magic to number theory. In D. Deutsch (ed.) *The Psychology of Music*. San Diego: Academic Press, 25–46. Second ed.
- Dosse, F. (2011) *Strukturalismin historia I. Ohjelman synty 1945–1966* (A. Helle suom.). Helsinki: Tutkijaliitto. Alkuperäisjulkaisu 1992.
- Fairclough, N. (1997) *Miten media puhuu* (V. Blom & K. Hazard suom.). Tampere: Vastapaino. Alkuperäisjulkaisu 1995.
- Frow, J. (2005) Discourse. In T. Bennet et al. (Eds.) *New Keywords. A Revised Vocabulary of Culture and Society*. Oxford: Blackwell Publishing, 91–93.
- Habermas, J. (2004) *Julkisuuden rakennemuutos. Tutkimus yhdestä kansalaisyhteiskunnan kategoriasta* (V. Pietilä suom.) Tampere: Vastapaino. Alkuperäisjulkaisu 1961.
- Habermas, J. (2001) The Public Sphere: An Encyclopedia Article (S. Lennox and F. Lennox transl.) In G. D. Meenakshi & D. M. Kellner (eds.) *Media and cultural studies: Keywords*. MA: Blackwell. Alkuperäisjulkaisu 1989.
- Hall, S. (1999) *Identiteetti* (M. Lehtovuori & J. Herkman suom. ja toim.). Tampere: Vastapaino. 4. painos.
- Hankala, M. (2011) *Sanomalehdellä aktiiviseksi kansalaiseksi? Näkökulmia nuorten sanomalehtien lukijuuteen ja koulun sanomalehtiopetukseen*. Jyväskylä studies in humanities 148. Akateeminen väitöskirja.
- Harding, V. (2002) Introduction: music and urban history. *Urban history* 29 (1), 5–7.
- Harvey, D. (1989) *The Condition of Postmodernity. An enquiry into the Origins of Cultural Change*. Cambridge: Basil Blackwell.
- Heiniö, M. (2009) Avaus tilaan. Avaussanat Musiikki tilassa -seminaariin 14.11. 2009. *Kompositio*, 2009 (4), 3–4.
- Helminen, M. (2007) *Säätyläistön huvista kaikkien kaupunkilaisten ulottuville: esittävän sävel- ja näyttämötaiteen paikallinen institutionalisoituminen ja kehitys*

- taidelaistosten verkostoksi 1870-1939*. Helsinki: Cupore. Cuporen julkaisuja 13.
Suomen kulttuuripolitiikan historia -projektin julkaisuja 2.
- Hytönen, E. (2008) Jazzin paikat ja tilat – esiintymistilojen tarkastelua. *Musiikki* 3–4/2008, 84–100.
- Hyvärinen, M. (2003) Valta. Teoksessa Teoksessa Hyvärinen et al. (toim.). *Käsitteet liikkeessä: Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria*. Vastapaino: Tampere, 63–116.
- Jokinen, A., Juhila, K. ja Suoninen, E. (1999) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2004) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino. 3. painos.
- Jokinen, A., Juhila, K. ja Suoninen, E. (2012) *Kategoriat, kulttuuri & moraali. Johdatus kategoria-analyysiin*. Tampere: Vastapaino.
- Juppi, P. (2004) “Keitä me olemme? Mitä me haluamme?” *Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa lehdistössä*. Jyväskylä studies in humanities 29. Akateeminen väitöskirja.
- Kangas, A. ja Kivistö, K. (2011) *Kuntien kulttuuritoiminnan tuki- ja kehittämisselitys*. Opetus- ja kulttuuriministeriön muistioita ja selvityksiä 2011:12.
- Kytö, M. (2011) Moderni kaupunkilaisuus akustisena järjestyksenä. Istanbulilaisen taloyhtiön äänimaisemaetnografia. *Etnomusikologian vuosikirja 2011, vol. 23*, 114–139.
- Lefebvre, H. (1991) *The production of Space* (D. Nicholson-Smith transl.) Oxford: Blackwell. Alkuperäisjulkaisu 1974.
- Lehtovuori, P. (2005) *Experience and Conflict. The dialectics of the production of public urban space in the light of new event venues in Helsinki 1993-2003*. Espoo: Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja A 32.

- Leppänen, T. & Moisala, P. (2003) Kulttuurinen musiikintutkimus. Teoksessa T. Eerola, J. Louhivuori & P. Moisala (toim.) *Johdatus musiikintutkimukseen*. Suomen Musiikkitieteellinen seura. AMF 24, 71–86.
- Mantere, M. (2008) Musiikin medioituminen. Teoksessa E. Huovinen & J. Kuitunen (toim.) *Johdatus musiikkifilosofiaan*. Tampere: Vastapaino, 131–176.
- Massey, D. (2008a) Globaali paikan tuntu. Teoksessa J. Rovio (suom.) ja M. Lehtonen, P. Rantanen & J. Valkonen (toim.) *Samanaikainen tila*. Tampere: Vastapaino., 17–31. Alkuperäisjulkaisu 1991.
- Massey, D. (2008b) *Samanaikainen tila* (J. Rovio suom. ja M. Lehtonen, P. Rantanen & J. Valkonen toim.). Tampere: Vastapaino.
- Massey, D. (2008c) Poliittikka ja tila-aika. Teoksessa (J. Rovio suom. ja M. Lehtonen, P. Rantanen & J. Valkonen toim.) *Samanaikainen tila*. Tampere: Vastapaino, 32–64. Alkuperäisjulkaisu 1992.
- McGuigan, J. (2004) *Rethinking Cultural Policy*. Berkshire: OUP.
- Mäenpää, P. (2005) *Narkissos kaupungissa. Tutkimus kuluttaja-kaupunkilaisuudesta ja julkisesta tilasta*. Helsinki: Tammi.
- Mäntymäki, E. (2006) *Hyvinvointivaltio eetterissä. Yleisradion rakentuminen populaarien diskurssien kentillä*. Tampere: Tampere University Press. Akateeminen väitöskirja.
- Niiniluoto, I. (2002) *Johdatus tieteenfilosofiaan. Käsitteen- ja teorianmuodostus*. Helsinki: Otava. 3. painos.
- Niskanen, R. (2008) *Missä soitto soi. Musiikkitalat Suomessa*. [Helsinki]: Multikustannus.
- Palonen, K. (2003) Poliittikka. Teoksessa Hyvärinen et al. (toim.). *Käsitteet liikkeessä: Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria*. Vastapaino: Tampere, 467–518.

- Pirnes, E. (2008) *Merkityksellinen kulttuuri ja kulttuuripolitiikka: laaja kulttuurin käsite kulttuuripolitiikan perusteluna*. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 327. Akateeminen väitökirja.
- Ridell, S., Kymäläinen, P. & Nyysönen, T. (2009) Julkinen tila tänään: kuhinaa lomittuvilla rajapinnoilla. Teoksessa S. Ridell, P. Kymäläinen ja T. Nyysönen (toim.) *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampere: Tampere University Press, 7–38.
- Ridell, S. (2009) Maankäyttöpeliä uutistilassa. Sanomalehti paikallisten kamppailujen julkisena areenana. Teoksessa S. Ridell, P. Kymäläinen ja T. Nyysönen (toim.) *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampere: Tampere University Press, 240–269.
- Räsänen, M. (1994) Kaupunki ja kulttuurintutkimus. Ihminen ja kaupunki. Teoksessa J. Kuparinen ja E. Sevänen (toim.) *Kulttuurintutkimus. Johdanto*. Helsinki: SKS. Tietolipas 130.
- Salmenhaara, E. (1996) *Suomen musiikin historia 3: Uuden musiikin kynnyksellä 1907–1958*. Porvoo: WSOY.
- Sevänen, E. (1998) *Taide instituutiona ja järjestelmänä – modernin taide-elämän historiallis-sosiologiset mallit*. Vaasa: SKS.
- Siisiäinen, L. (2010) *Foucault's voices: toward the political genealogy of the auditory-sonorous*. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 384. Akateeminen väitöskirja.
- Small, C. (1998) *Musicking: the meanings of performing and listening*. Hanover (NH): Wesleyan University Press.

- Sorjonen, H. (2004) *Taideorganisaation markkinaorientaatio. Markkinaorientaation edellytykset ja ilmeneminen esitystaideorganisaation ohjelmistosuunnittelussa.* Helsinki School of Economics. A-247. Akateeminen väitöskirja.
- Stenius, H. (2003) Kansalainen. Teoksessa Hyvärinen et al. (toim.). *Käsitteet liikkeessä: Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria.* Vastapaino: Tampere, 309–362.
- Suomen sinfoniaorkesterit ry. (2011) Vuosikertomus 2011. Tietoja ja tilastoja jäsenorkestereiden toiminnasta vuodelta 2011.
- Suoninen, E. (1999) Näkökulmia sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen *Diskurssianalyysi liikkeessä.* Tampere: Vastapaino, 17–36.
- Torvinen, J. (2007) *Musiikki ahdistuksen taitona: Filosofinen tutkimus musiikin eksistentiaalis-ontologisesta merkityksestä.* Suomen musiikkitieteellinen seura AMF 26. Akateeminen väitöskirja.
- Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. (2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.* Helsinki: Tammi
- Turner, B. (2005) Citizenship. Teoksessa T. Bennet, L. Grossberg, M. Meaghan (toim.) *New Keywords. A Revised Vocabulary of Culture and Society.* Oxford: Blackwell Publishing, 29–32.
- Turtia, K. (2005) *Otavan uusi sivistyssanakirja.* Helsinki: Otava.
- Uimonen, H. (2009) Haitaribussi. Kaupallisen radiokanavan musiikkikäytännöt ja kaupunkitilan äänellinen rakentuminen. Teoksessa S. Ridell, P. Kymäläinen ja T. Nyysönen (toim.) *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa.* Tampere: Tampere University Press, 60–90.

- Vainio, M. (1992) *Orkesteri etsii tietään. Tutkielmia Suomen orkesterihistorian vaiheilta*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in the arts 40. Akateeminen väitöskirja.
- Williams, A. (2001) *Constructing musicology*. Aldershot: Ashgate.

Painamattomat lähteet

- Borwick, J. s.a. Architectural acoustics. *Oxford Music Online*. Viitattu 17.8.2012.
<http://www.oxfordmusiconline.com/subscriber/article/opr/t114/e366>
- Borwick, J. & Hurd, M. s.a. Concert halls. *Oxford Music Online*. Viitattu 17.8.2012.
<http://www.oxfordmusiconline.com/subscriber/article/opr/t114/e1546>
- Internet 1. *Keskisuomalainen Oyj: Konserni*. Viitattu 17.8.2012.
<http://www.keskisuomalainen.com/web/index.php?id=5>
- Internet 2. *Suomen Arkkitehtiliitto SAFA: Kilpailulehdet 1995–1999*. Viitattu 3.2.2012.
http://www.safa.fi/fin/julkaisut/arkkitehtuurikilpailuja-lehti/nbspnbspkilpailulehdet_1995_1999/
- Laitio, T. (2011) *10 konstia väkevämpään kulttuuriin*. Kutsuttu puheenvuoro valtakunnallisilla orkesteripäivillä Jyväskylässä 4.2.2011. Tutkijan muistiinpanot.

LIITE

Aineiston hankinta ja raja

Tutustuin Keski-suomalaisen nettiarkistoon tekemällä hakuja kokeiluluonteisesti erilaisilla hakusanoilla. Varsinaisessa haussa (konserttitalo*, sanan katkaisu) ilman annettujen julkaisuosastojen tai ajan rajausta löytyi 9.11.2010 yhteensä 785 osumaa ulottuen vuoteen 1996. Täydentäessäni hakua samalla hakusanalla myöhemmin 5.3.2011 loppuvuoden 2010 osalta, osumia tuli vähemmän, 782 kappaletta, vaikka odotin osumamäärän kasvaneen. Eri hetkinä tehdyt identtisillä kriteereillä tehdyt haut saattavat siis antaa nettiarkistossa erilaisia tuloksia. Tämä kertoo digitoidun arkiston elävyydestä, joka herättää kysymyksen niiden luotettavuudesta: määrälliset tiedot saattavat muuttua eivätkä ne näin ollen ole pysyviä. Tästä huolimatta edellä mainittu aineisto oli kuitenkin aineistorajaukseni lähtökohta. Muuttaessani hakusanaksi konserttitalon sijaan konserttialin, osumia tuli vähemmän, 733 kappaletta. Muilla hakusanoilla osumia ei juuri tullut, niitä tuli huomattavasti vähemmän kuin 800 tai niitä tuli yli 6 000. Kun hakusana oli valittu, testasin muita muutettavia hakukriteereitä muun muassa jättämällä osastorajauksen avoimeksi, mutta rajaamalla aikavälin yhdeksi vuodeksi.

Aineiston tarkastelu arkistossa tietyn hakusanan kautta tulleiden osumien kautta antoi jotakin suuntaa siitä, minkä verran konserttitila on ollut esillä mediajulkisuudessa. Määrällisten tietojen tulkinnoissa pitää olla kuitenkin varovainen, sillä osumien tarkempi läpikäynti paljasti, että kaikki osumat eivät liittyneet mitenkään konserttitaloon tai Jyväskylään, saati Jyväskylään aiottuun konserttitaloon. Joukossa oli esimerkiksi henkilöhaastatteluja tai lyhyitä tiedotteita tuleviin konsertteihin liittyen. Keskustelu Jyväskylän konserttitilasta kuitenkin

näytti vilkastuneen vuoden 2003 jälkeen: vuoteen 2010 asti konserttitalo tuotti yli 50 osumaa vuosittain. Ennen vuotta 2003 (vuosina 1996–2002) osumat jäivät alle 50:n ja tällöinkin messu- ja kongressikeskus Paviljonki (vuosi 1998) ja Lahden Sibeliustalo (vuosi 2002) ovat olleet otsikoissa enemmän kuin Jyväskylän tapaus. Määrällistä erottelua tarkentaen selvisi, että keskustelu on ollut vilkkainta vuonna 2003.

Olen tarkastellut aineistotekstien aikajakaumaa, otsikkoja, sisältöjä ja julkaistuosastoja. Kopioin arkistosta tekstiaineistot lajitellen ne vuosittain erillisille dokumenteille, jotta kokonaiskuva tekstimassasta olisi ollut helpommin muodostettavissa. Samalla omien merkintöjen tekeminen mahdollistui sähköisessä muodossa suoraan aineistoteksteihin. Keräsin havaintojani ja aineiston herättämiä ajatuksia ja tunteita myös analyysipäiväkirjaan. Lueskelin lajittelemiani tekstejä vuosittain (2003–2010) ja karsin samalla sellaista aineistoa, joka ei juuri sivunnut konserttitaloasiaa riittävän yksiselitteisesti. Aineistossa oli paljon sellaista materiaalia, jossa vain maininnan tasolla viitattiin konserttitaloon vaikka varsinainen pääasia tekstissä oli jotain muuta. Tekstistä välittyvä kokonaisuus oli ratkaisevaa ja esimerkiksi otsikko, joka yleensä tiivistää olennaisimman lehtijutusta, ohjasi rajausta ja tekstien karsintaa. Tekstimassaa oli kuitenkin monivaiheisen karsinnan jälkeenkin niin paljon, että lopulta mekaanin aikarajaus, jonka lähtökohtana oli aktiivinen keskustelu vuonna 2003, ratkaisi aineiston rajauksen käsiteltäviin mittoihin. Lopulta analyysin kohteeksi rajautui kaksi osakeskustelua, yksi kahdeksan päivän jakso sekä vuodelta 2003 että vuodelta 2010.

Ryhmittelin tekstejä erilaisin kriteerein ennen kuin päädyin neljään diskurssiin ja kaupunki-kaupunkilaisuus –teemoitteluun. Laajimmillaan viisi kategoriaa käsittänyttä ryhmittelyä hankaloitti aineiston heterogeenisuus, aineiston pieni koko ja tekstiviestikommenttien tyyllinen ero muusta aineistosta.

Keskisuomalaisen yleisönosastossa julkaistaan mielipidekirjoitusten lisäksi Lyhyet-palstaa, joka koostuu tekstiviestitse lähetetyistä lyhyistä nimimerkillisistä

kommenteista. Erottelin nämä tekstiviestikommentit aineistohankinnan alkuvaiheessa manuaalisesti omaksi erilliseksi ryhmäkseen, sillä ne poikkeavat tyyliltään, pituudeltaan, sisällöltään ja nimimerkkikäytännön vuoksi muista lehdessä julkaistavista tekstityypeistä. Kun tekstiviestikommenttien tuottamat osumat erotettiin kaikista haussa tulleista osumista, suhteet vuosien välillä muuttuivat jonkin verran. Yli 50 osumaa tuli enää vain neljänä vuonna, vuosina 2003, 2004, 2007 ja 2008. Arkistossa tehtyjen hakujen osumamäärät eivät siis täsmää varsinaisten kommenttien ja lehtijuttujen määrää. Syynä tähän on ainakin se, että tekstiviestikommentit on kerätty verkkoarkistoon yhdeksi nipuksi yhdeltä päivältä. Tästä johtuen vaikkapa neljä eri tekstiviestikommenttia, jotka on julkaistu lehdessä samana päivänä, tuottavat vain yhden osuman. Koska tekstiviestikommenttien määrä on kasvanut aineiston perusteella rajusti muutamista vuodesta useampiin päivissä – varsinaisten mielipidekirjoitusten vähetessä – otsin ne mukaan aineistooni. 2000-luvun ensimmäisinä vuosina tekstiviestikommentteja aiheesta on vuosittain muutamia satunnaisia, vuonna 2010 jo 28, joista osa samoina päivinä lehdessä, kuten esimerkiksi 18.9.2010 viisi tekstiviestikommenttia.